

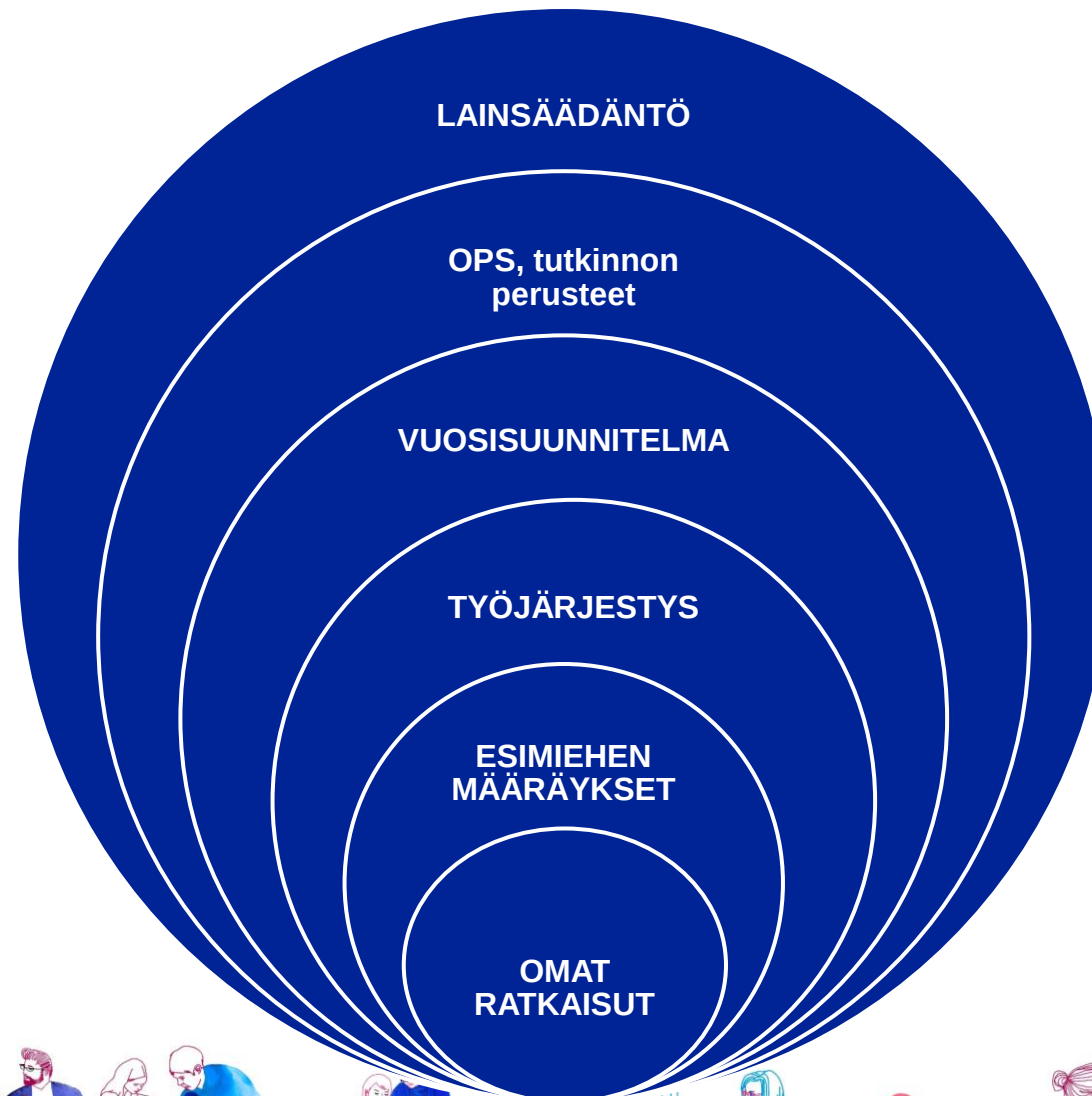
"Mitä rehtorin on ehdottomasti tiedettävä koulutusta koskevasta lainsäädännöstä?"

Koulutuspolitiikan päällikkö, KM, OTM

etunimi.sukunimi@oaj.fi

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
Twitter: @LahtinenNina / @oajry
OAJ Facebookissa: www.facebook.com/oajry

Lainsäädäntö viitoittaa kaikkia ratkaisuja

Alkusanat...

Aina sattuu ja tapahtuu ja yllätykset ovat arjen suola.

Älä pohdi asioita yksin.

Tyhmää ei ole kysyä, vaan toimia tietämättä miten.

Kantelu, oikaisu, valitus...joskus tarvitaan oikeudellisia linjauksia.

Happinaamari itselle ensin, vain näin pystyt auttamaan myös muita.

Vaikka vastuuta ei voi delegoida, tehtäviä voi.

- Vain perusopetuslain tuntemus ei riitä
- Ryhmäkoko ei ole mielipideasia
- Tue toteutumisessa vastuu on suuri
- Huoli opiskelijasta
- Mobiililaite koulussa
- Kodin ja koulun yhteistyötä koskevat pykälät
- Työrauha ja kiusaaminen

Vain perusopetuksen oman
lainsäädännön tunteminen ei riitä.

Perusopetuslaki ja -asetus
Kelpoisuusasetus
Tuntijakoasetus
OPS
Rahoituslainsäädäntö

Viranhaltija vastaa toimiansa lainmukaisuudesta

- Virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta.
- Hän on myös vastuussa sellaisesta monijäsenisen toimielimen päätöksestä, jota hän on toimielimen jäsenenä kannattanut.
 - Perustuslain 118 §:n 1 mom.
➔ **eriävä mielipide**
- Kaiken julkisen vallan käytön on perustuttava lakiin.
 - Perustuslain 2 §:n 3 mom.

Perustuslaki
Opiskeluhoitolaki
Vahingonkorvauslaki
Hallintolaki
Julkisuuslaki
GDPR Tietosuoja-asetus
Sosiaalihoitolaki
Lastensuojelulaki
Terveystieteiden hoitolaki
Viranhaltijalaki
Työsopimuslaki
Työturvallisuuslaki
Rikoslaki

Rehtorin ei tarvitse olla juristi. Yksin ei saa jäädä ”keksimään” ratkaisuja.

- Opetusministeriö
- Opetushallitus
- Kuntaliitto
- OAJ
- Aluehallintovirasto
- Vanhempainliitto
- Omat verkosto: työnantaja, kollegat...

Muodosta oma
näkemyksesi
perustellusti asiaan
hankkimasi tiedon
pohjalta.

Hallintolaki 2 luku Hyvän hallinnon periaatteet

6 § Hallinnon oikeusperiaatteet

Viranomaisen on

- kohdeltava hallinnossa asioivia **tasapuolisesti** sekä
- **käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin.**

Viranomaisen toimien on oltava

- **puolueettomia** ja
- **oikeassa suhteessa** tavoiteltuun päämäärään nähden.

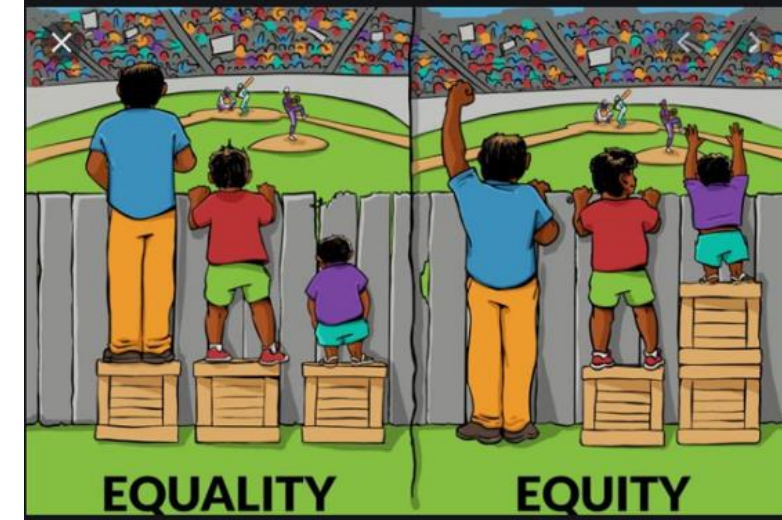
Niiden on **suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.**

1. Yhdenvertaisuusperiaate

Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti. Yhdenvertaisuus on perusoikeus:

”Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.” PL 6.1. §

Aluehallintovirasto (avi) antoi kunnalle huomautuksen häkkimäisen rakennelman ympäröimästä **vammaisten koululaisten ulkoilualueesta**. Aidatun alueen tarkoituksena on ollut **oppilaiden turvallisuuden takaaminen**, koska koulun lähistöllä kulkee vilkkaasti liikennöity tie. Vammaiset oppilaat joutuvat pääsääntöisesti ulkoilemaan rakennustyömaa-aidoista rajatussa häkkimäisessä rakennelmassa. Muut lapset ovat saaneet ulkoilla vapaasti aitaamattomalla piha-alueella.

Vammaisten oppilaiden ulkoilu oli pääsääntöisesti ohjattu erilliselle aidatulle alueelle, mikä on haitannut vammaisten oppilaiden mahdollisuutta viettää välituntia yhdenvertaisesti muiden oppilaiden kanssa.

<https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69901641>

Yhdenvertaisuus ei toteudu EOAK/5984/2018: Maksulliset luokkaretket ja tapahtumapäivät perusopetuksessa 1/2

- **PL 16 §:n 1 mom.:** jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen.
- **Yhdenvertaisuuslaki 6 §:** koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.
- **OPH ohje maksuttomuudesta:**
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/koulun-retket-ja-leirikoulut>
- **Kunnille opetuksen järjestäjinä ei ole jätetty harkintavaltaa perusopetuksen maksuttomuuden suhteen.**

Yhdenvertaisuus ei toteudu

EOAK/5984/2018: Maksulliset luokkaretket ja tapahtumapäivät perusopetuksessa 2/2

- opintokäyntejä ja -retkiä voidaan tukea oppilaiden ja vanhempien yhdessä keräämillä varoilla, mutta osallistumisen **varojen keräämiseen tulee olla vapaaehtoista** ja saadut **varat tulee käyttää kaikkien oppilaiden hyväksi** siitä riippumatta, ovatko kaikki oppilaat tai vanhemmat osallistuneet varojen keräämiseen.
- Retkien ja liikuntapäivien järjestäminen siten, että tarjolla olisi maksullinen ja maksuton vaihtoehto tosiasiallisesti jakaa oppilaat niihin, joilla on mahdollisuus maksaa osallistumisesta ja niihin, joilla tätä mahdollisuutta ei ole. Tällainen toiminta ei toteuta perusopetuksen maksuttomuutta eikä myöskään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua opetukseen yhdenvertaisesti.
- **Kunnalla opetuksen järjestäjänä on velvollisuus olla luomatta käytäntöjä, jotka tosiasiallisesti lisäävät epätasa-arvoa.**

Kuka maksaa oppilaan matkan kotiin kesken leirikoulun? Apulaisoikeusasiamies Dnro 3535/4/14

- Oppilaan opetusryhmää voidaan muuttaa kesken leirikoulun.
- Tästä aiheutuvia kustannuksia ei voida maksuttoman perusopetuksen piirissä periä oppilaan huoltajilta.
- Kesken leirikoulun oppilaan palauttamisesta perittävää maksua voidaan pitää myös ylimääräisenä kurinpidollisena seuraamuksena, mistä syystä maksua ei voida määrätä.
- Maksusta ei voida sopia oppilaan tai tämän huoltajan kanssa

OPH ohjeet leireihin ja retkiin <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/koulun-retket-ja-leirikoulut>

1/2 Oikeuskansleri OKV/14/1/2014

Onko omien älypuhelimien opetuskäyttö ristiriidassa perusopetuksen maksuttomuuden kanssa?

- OPH:... opetuksen järjestäjä voi sallia oppilaiden omien matkapuhelinten käytön opetuksessa **sillä edellytyksellä, että**
 - ne soveltuvat käytettäväksi opetussuunnitelman mukaisessa opetuksessa
 - **koulu tarjoaa omaa laitetta vailla oleville käyttötarkoitukseen soveltuvan laitteen**
- oppilaat vakiintuneen käytännön mukaisesti käyttävät omia varusteitaan liikuntatunneilla
- **omien välineiden vapaaehtoinen käyttö ei ole ristiriidassa peruskoulun maksuttomuutta koskevan perusoikeuden kanssa**

Omia laitetta voidaan käyttää osana opetusta:

Omien laitteiden käytön päättää opetuksen järjestäjä.

Opetuskäytöstä oppitunnilla päättää opettaja.

Joilla ei omaa laitetta, oltava opetuksen järjestäjän vastaava laite.

Oppilaan oman laitteen käyttäminen vapaaehtoista ja siitä oltava **kirjallinen sopimus huoltajan kanssa.**
(vastaava sopimus, jos koulun laitteita annetaan kotiin)

2/2 Oikeuskansleri OKV/14/1/2014

Onko omien älypuhelinien opetuskäyttö ristiriidassa perusopetuksen maksuttomuuden kanssa?

- Omien välineiden käytön tulee perustua oppilaan/huoltajan vapaaehtoisuuteen.
- koulu ei voi velvoittaa oppilaita hankkimaan tai käyttämään omia välineitään opetustarkoitukseen.
- Koska koulu/opetuksen järjestäjä viime kädessä päättää siitä, mitä välineitä opetukseen käytetään, tulee omien välineiden käytön perustua myös koulun/opetuksen järjestäjän suostumukseen. **Opetuksen järjestäjä/koulu voi siten päättää, että oppilaiden omia välineitä ei käytetä työvälineinä, vaan opetustyöhön käytetään pelkästään koulun tarjoamia välineitä.**

Maksuton perusopetus OAM dnro 2166/4/15

Oppilaan tapaturmien hoidon oltava aidosti maksutonta

- Laissa maksuttomaksi säädetty oppilaan tapaturman hoito ei saa johtaa siihen, että oppilas tai hänen huoltajansa on ensin itse vastuussa hoitokulujen maksamisesta.

Koulun tehtäviin kuuluu edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta – lakisääteisistä velvoitteista tarvitaan lisää tietoa

Koulun tehtävä suunnitelma tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi perusopetuksessa. Suunnitelma on tehtävä koulukohtaisesti – opetuksen järjestäjän, kunnan tai toisen koulun suunnitelman käyttö ei täytä lain vaatimuksia. **Vain reilulla puolella vastanneista oli käytössä koulukohtainen suunnitelma.**

Sukupuolten tasa-arvoa edistäviä toimenpiteinä:

- sekaryhmät oppiaineissa,
- sukupuoleen perustuvien ryhmäjakojen poistaminen oppitunneilta ja ryhmä- ja parinmuodostustilanteista,
- sukupuolitietoinen kielenkäyttö sekä opettajien täydennyskoulutus
- teemaan liittyviä oppitunteja, päivänavauksia ja teemaviikkoja tai -päiviä
- huomioitu tilallisissa ratkaisuisa kuten wc-tiloissa

<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2020/koulun-tehtaviin-kuuluu-edistaa-tasa-arvoa-ja-yhdenvertaisuutta-lakisaateisista>

OPH nettisivut:

- [Selvitys](#)
- [Opas: Tasa-arvotyö on taitolaji](#)
- [Opas: Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö toisella asteella](#)
- [Opas: Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa](#)
- [Verkkosivu: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus](#)

Lisätietoa muualla verkossa:

- [Koulutusta aiheesta](#)
- [Tasa-arvovaltuutetun ohjeistus](#)
- [Yhdenvertaisuusvaltuutetun ohjeistus](#)

2. Tarkoitussidonnaisuusperiaate

- Viranomaisen on käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin ja siihen, mihin toimivalta on annettu.

ESAVI-2010-3738/Op-13

- Asiassa annetut selvitykset eivät puoltaneet tulkintaa, että lastensuojeluilmoitus olisi tehty kostotarkoituksessa tai muutoinkaan perusteettomasti.

Helsingin HAO 09.11.2011 11/1191/2

- Rehtori oli antanut peruskoulun 2. luokan oppilaalle varoituksen. Oppilas oli käyttäytynyt väkivaltaisesti henkilökuntaa ja muita oppilaita kohtaan.
- ...oppilaan nuoren iän ja hänen häiriökäyttäytymisestään saadun selvityksen perusteella, **hän ei kykene ymmärtämään varoituksen merkitystä ja tarkoitusta rangaistus- ja ojentamiskeinona.**
- Asiakirjojen perusteella oli **aivan ilmeistä, ettei varoituksen antamisella voida myöskään vaikuttaa oppilaan käyttäytymiseen.** Koska varoituksen kohteena voi olla vain oppilas eikä sitä voida käyttää muussa tarkoituksessa kuin edellä kuvatussa oppilaan rankaisu- ja ojentamistarkoituksessa, oli varoituksen antaminen kuvatuissa olosuhteissa **vastoin tarkoitussidonnaisuuden periaatetta. Rehtorin päätös kumottiin sanotun periaatteen vastaisena.**

3. Objektiviteettiperiaate

- **Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia.**
 - opettajan ja rehtorin esteettömyys heidän päätettävänänsä olevan asian suhteen määräytyy hallintolain esteellisyyssäännösten mukaan.

Apulaisoikeusasiamiehen päätös dnro 2730/4/07

- Opettaja ei voi arvioida, rangaista tai muuten käyttää julkista valtaa omaan lapseen.

Apulaisoikeusasiamiehen päätös dnro 3826/4/06

- koulutoimenjohtajaa pidettiin esteellisenä arvioimaan velipuolensa toimia rehtorina, kun rehtorista oli kanneltu

ESAVI 2.11.2010

- Musiikkiluokalle pyrkivän oppilaan huoltaja toimi kyseisen koulun rehtorina. Rehtorin lapsen pääsykokeet musiikkiluokalle järjesti musiikinopettaja, eikä rehtorilla ollut mitään tekemistä näiden testien kanssa. **Päätöksen lapsen oppilaaksi ottamisesta teki vararehtori. Lapsen oppilaaksi ottamisessa oli siten turvattu päätöksenteon puolueettomuus.**

4. Suhteellisuusperiaate

- Viranomaisen toimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään.

Rangaistusten tulee olla oikeassa suhteessa teon tai laiminlyönnin moitittavuuteen.

- EOA dnro 4367/2/10: sijaisopettaja oli seisottanut joitakin minuutteja oppilaitaan kovan metelin ja tottelemattomuuden takia ulkona kovassa talvipakkasessa. Tämä **ei ole asianmukainen** kurinpitokeino.
- va. rehtorin tekemä päätös, jolla tämä on **purkanut opettajan määräaikaisen päätoimisen tuntiopettajan virkasuhteen päättymään heti oli opetuslautakunnan mielestä **kohtuuton** toimenpide**, kun kyseessä on opettaja, jonka työssä ei ennen nimenomaista tapausta ole ollut moitittavaa.
- <https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2013-005220/olk-2013-5/>

5. Luottamuksensuoja

- **Viranomaisen toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Ihmisten on voitava luottaa siihen, että viranomaisen päätökset ovat pysyviä ja toiminta johdonmukaista.**

OKV/1365/1/2010

- Yksityinen koulu päätti järjestää oppilaan kuljetuksen yhteistaksikuljetuksena.
- Hallinto-oikeus määräsi huoltajien valituksesta järjestämään kuljetuksen yksityistaksikuljetuksena.
- Huoltajat olivat sitoutuneet vastaamaan kuljetuskustannuksista. Tätä sitoumusta koulu ei kuitenkaan esittänyt hallinto-oikeudelle. Kun koulun uusi rehtori huomasi sitoumuksen olemassaolon, hän lakkautti yksityistaksikuljetuksen, koska piti hallinto-oikeuden päätöstä virheellisenä sillä perusteella, että hallinto-oikeus ei ollut tiennyt sitoumuksesta päätöksen tehdessään.
- Kaikkien, joita tuomioistuimien ja muiden viranomaisten antamat lainvoimaiset päätökset koskevat, on niitä noudatettava. **Lainvoimaisuudella turvataan muun muassa kansalaisten oikeutta luottaa tehtyjen päätösten pysyvyyteen** (luottamuksensuojan periaate). **Vaikka rehtori piti hallinto-oikeuden antamaa päätöstä vääränä, hänellä ei ollut lakiin perustuvaa oikeutta lakata noudattamasta hallinto-oikeuden lainvoimaista päätöstä ja päättää asiasta toisin.**

Säädökset eivät ole pysyviä. Varmista voimassa oleva lainsäädäntö.

1.8.2021 Perusopetuslaki 11 a § [\(30.12.2020/1216\)](#) Oikeus saada oppilaanohjausta

- Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta.
- Sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta (*tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus*).
- Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8. ja 9. vuosiluokalla.

OPS: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita on täsmennetty oppilaanohjauksen järjestämiseen liittyen.

Perusopetuslaki 20 a § [\(30.12.2020/1191\)](#) Poikkeukselliset opetusjärjestelyt

- L:lla [1191/2020](#) lisätty 20 a § on väliaikaisesti voimassa 1.1.2021–31.7.2021.

Ryhmäkoko ei ole
mielipideasia.

Yleiset säännökset ryhmän muodostamisesta

Noudatetaan kaikkia ryhmiä muodostettaessa

- Pol 3 § 2 mom: Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä
- Poa 2 § 1 mom. Opetusryhmät muodostetaan vuosiluokittain. Jos opetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää, eri vuosiluokkien sekä esi- ja lisäopetuksen oppilaita voidaan kuitenkin opettaa samassa opetusryhmässä tai antaa opetusta yhdessä muun koulun tai oppilaitoksen oppilaiden kanssa.
- Pol 30 § 2 mom Opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.
- Pol 29 § Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Edellisen dian lisäksi:

Erityiset ryhmän muodostusta ja -kokoa koskevat säännökset

- Pol 17 § 1-2 mom. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa... Erityisen tuen antamista koskevassa päätöksessä on määrättävä oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä...
- Poa 2 § erityistä tukea saavien opetusryhmässä saa olla **enintään** kymmenen oppilasta, mutta enimmäiskoko voidaan ylittää, jos se on oppilaiden edellytysten tai opetuksessa käytettävän työskentelytavan takia perusteltua, eikä järjestely vaaranna opetusryhmässä opiskelevien oppilaiden opetuksen tavoitteiden saavuttamista.
- pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaat: **enintään** kahdeksan oppilasta.
- Vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat: **enintään** kuusi oppilasta.
- Jos pidennetyille tai vaikeimmin vammaisille annetaan opetusta samassa ryhmässä tai yhdessä erityistä tukea saavien oppilaiden kanssa, määräytyy opetusryhmän enimmäiskoko sen mukaisesti, minkälaista tukea saavia oppilaita ryhmässä on eniten.
- Jos pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaan opetus annetaan muun opetuksen eli yleisopetuksen yhteydessä opetusryhmässä olla enintään 20 oppilasta. Tästä ryhmäkoosta ei voi poiketa.

Pidennetty oppivelvollisuus ja suurryhmäopetus

Saako pidennetyn oppivelvollisuuden oppilasta opettaa isossa yhteisopetuksen ryhmässä, joka muodostuu useista luokista?
Opetusneuvos **Jussi Pihkala** opetus- ja kulttuuriministeriöstä vastaa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilasta saa opettaa korkeintaan 20 oppilaan yleisopetuksen ryhmässä. Entä jos kyseessä on yhteisopetuksen ryhmä, jossa on esimerkiksi 80 oppilasta ja kolme opettajaa?

Jos 80 oppilaan ryhmässä on yksi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas, hänellä on oltava nimetty opettaja ja nimetty opetusryhmä, jossa on maksimissaan 20 oppilasta.

Voiko siis pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaalle antaa opetusta yhteisopetuksen ryhmässä, kunhan hänelle nimetyn opetusryhmän koko on maksimissaan 20 oppilasta?

Kyllä, kunhan kaikissa järjestelyissä otetaan huomioon, että hän on aina erityisen tuen oppilas. Hänellä pitää olla henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma hojks.

Päätöksessä erityisen tuen antamisesta määrätään oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä sekä esimerkiksi tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Saako yhteisopetuksen ryhmässä olla useampia kuin yksi pidennetyn oppivelvollisuuden oppilas?

Kyllä. Esimerkiksi 80 oppilaan ryhmässä voi olla useita pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita, kunhan heille nimetyissä opetusryhmissä on kussakin korkeintaan 20 oppilasta.

<https://www.opettaja.fi/tyossa/pidennetyn-oppivelvollisuuden-oppilasta-voidaan-opettaa-myos-80-oppilaan-ja-kolmen-opettajan-ryhmassa-tietyin-ehdoin-nain-okm-tulkitsee-tilanteen/>

ESAVI 11810/2016

- Ryhmässä, jossa on erityisen tuen ja pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita sekä muita oppilaita eli ns. yleisopetuksen oppilaita on kyse yleisopetuksen integroidusta ryhmästä
- Perusopetuslain mukaista ei ole menettely, jossa yleisopetuksen oppilas osoitettaisiin erityisen tuen tai pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden opetusryhmään.

Liian suuri 2 luokka 28 oppilasta

LSAVI/6098/06.06.01/2018

- 2 luokalla oli 28 oppilasta. Tämä oli yli perusopetuksen laatukriteereissä enintään 25 oppilasta/ryhmä sekä yli maan keskiarvon 20 oppilasta/ryhmä ja yli Turun oman 23 oppilasta/ryhmä.
- Luokanopettaja on antanut mahdollisuuden käyttää kuulosuojaimia, jos oppilas ja huoltaja ovat kokeneet sille tarvetta. Avi pitää kuulosuojainten käytön mahdollisuutta poikkeuksellisenä ja osoituksena opetusryhmän rauhattomuudesta. Rauhallisen opiskeluympäristön turvaaminen tulisi olla mahdollista normaalein pedagogisin menetelmin. Suuren opetusryhmän aiheuttama rauhattomuus ja melu heikentävät oppilaiden oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön.
- Opetuksen järjestäjän harkintavalta ei ole rajaton. AVI esittää rajoiksi samoja kuin diassa ”yleiset säännökset ryhmän muodostamisessa.” Korostetaan, että turvalliseen opiskeluympäristöön kuuluu oikeus työrauhaan ja häiriöttömään koulunkäyntiin.
- YK:n LOS: lapsen etu arvioita
- Ryhmät muodostettava siten, että opettaja ehtii huomioida kaikki oppilaat yhdenvertaisesti. POL mukaan opetuksen tavoitteena turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella. Isot erot opetusryhmien suuruudessa asettaa oppilaat eriarvoiseen asemaan.
- **Opetusryhmien koko on niin suuri, että perusopetuslain 30 §:n 2 momentin mukainen opetussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vaarantuu. Kohdennetut tukitoimet eivät olleet riittäviä opetuksen laadun turvaamiseksi.**

Ennakkokysymys

- Kuinka monta erityisen tuen (ei pidennetty oppivelvollisuus eikä pienluokkapäätöstö) ja/tai tehostetun tuen oppilasta/yleisopetuksen luokka voi olla?
- Missä tulee vastaan tuen resurssointi, joka inklusiossa luvattiin jalkauttaa kouluille erityiskouluista?
- Tähän mahdollisesti opettajan jaksaminen ja ohjaajien mitoitusvelvollisuus?

Tuen toteutumisen vastuu on suuri.

Tehostetusta tuesta voidaan siirtyä takaisin samalla prosessilla yleiseen tukeen, jos sille ei ole tarvetta.

Erityisestä tuesta voidaan siirtyä samalla prosessilla takaisin tehostettuun tukeen, jos sille ei ole tarvetta.

1. Yleinen tuki
opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle

Oppimissuunnitelma mahdollinen

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään **pedagogiseen arvioon perustuen** moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.

pedagoginen arvio

2. Tehostettu tuki

Tuki kirjataan oppilaan oppimissuunnitelmaan

Pedagoginen selvitys hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta

pedagoginen selvitys + tarvittaessa psykologinen, lääketieteellinen tai vastaava sosiaalinen lausunto/selvitys

KUULEMINEN:
Oppilas ja Huoltaja

PÄÄTÖS

A. Pääsääntöinen opetusryhmä

B. Tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet ja erityisen tuen yhteydessä annettava kuntoutus

C. Oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen esim. yksilöllistäminen, tuntimäärän vähentäminen oppiaineesta vapauttaminen, toimialueittain opiskelu, pidennetty oppivelvollisuus

Muutoksen haku

3. Erityinen tuki

Yleinen oppivelvollisuus
Pidennetty oppivelvollisuus

Opiskelu oppiaineittain

Yleinen oppimäärä

Yksilöllistetty oppimäärä

Opiskelu toiminta-alueittain

Tuki kirjataan oppilaan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämis-suunnitelmaan HOJKS
Tarkastetaan väh. kerran vuodessa

Lyhyt aikainen 1-2 tukimuotoa

Säännöllinen useita tuen muotoja

Uusi päätös (pedagoginen selvitys+ kuuleminen+ muutoksenhaku):

- 2 lk jälkeen ja ennen 7 lk alkua

- päätöksessä oleva asia muuttuu (jokin kohdista a-c)
- Puretaan erityisen tuen päätös tai yksilöllistäminen

tukiopetus
osa-aikainen erityisopetus
opetuksen eriyttäminen
opettajien sekä muun henkilöstön yhteistyö
oppilaanohjaus
opetusryhmien joustava muuntelu
erityiset apuvälineet
tulkitsemis- ja avustajapalvelut

+ erityiset painoalueet eri oppiaineissa
(ei tuen muoto, vaan keskitytään oppiaineen keskeiseen oppimäärään)

Erityisopetus kelpA 8 § 2 mom omaavan opettajan antamana

+ Oppimäärän yksilöllistäminen(ei tuen muoto, vaan vähennetään oppiaineen oppimäärään kuuluvia tavoitteita, kun niitä ei pystytä saavuttamaan edes arvosanan 5 tasolla annetusta tuesta huolimatta)

Lisäksi aina saatavissa OPPILASHUOLTO

Kuka voi antaa erityisopetusta?

Erityisopetusta saa antaa vain erityisopettaja – luokan- tai aineenopettajuus ei yksin riitä

Voiko luokan- tai aineenopettaja antaa erityisopetusta vai tarvitaanko siihen erityisopettaja? Opetus- ja kulttuuriministeriön hallitussihteeri Marjaana Larpa vastaa.

Voiko luokan- tai aineenopettaja antaa erityisopetusta?

Ei, ellei hän ole suorittanut erityisopettajan opintoja. Erityisen tuen oppilaalle annettava opetus määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa hojksissa. Kaikkeen erityisopetukseen, kuten osa-aikaiseen erityisopetukseen, erityisluokanopetukseen, erityisaineenopetukseen ja erityisesiopetukseen, vaaditaan erityisopettajan opinnot.

Mitä opetusta luokan- ja aineenopettaja voi antaa erityisen tuen oppilaalle?

Hän voi opettaa erityisen tuen oppilasta niillä tunneilla ja niissä aineissa, joissa oppilas hojksin mukaan ei tarvitse erityisopetusta. Silloin oppilas on mukana yleisopetuksen ryhmässä.

<https://www.opettaja.fi/tyossa/erityisopetusta-saa-antaa-vain-erityisopettaja-luokan-tai-aineenopettajuus-ei-yksin-riita/>

Poissaolot

Suomen yläkoulussa on vähintään 4000 oppilasta (noin 2-3 % kaikista yläkoululaisista), joiden poissaolot selkeästi vaikeuttavat heidän koulunkäyntiään siten, että koulun täytyy tehdä erityisjärjestelyjä. Koulua käymättömiä oppilaita on kaikissa Suomen maakunnassa ja tilanne koetaan kouluissa kohtuullisen vaikeaksi. Noin 45 %:lla kouluakäymättömistä oppilaista ongelmalliset poissaolot olivat kestäneet koko yläkoulun ajan.

https://vip-verkosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/kouluakaymattomatoppilaat_opas.pdf

Oppilashuoltosuunnitelma:
kuvattu poissaoloihin
puuttuminen
Poissaoloja seurattava,
ilmoitettava huoltajalle.
Osallistumista opetukseen
tuettava.

MUISTA!

- Puutu luvattomiin poissaoloihin ajoissa
- Selvitä poissaolojen todellinen syy
- Hae monialaista tukea verkostoista
- Räätelöi opetusta ja oppimisympäristöä
- Huolehdi oppilaan riittävästä pedagogisesta tuesta ja mahdollisuudesta monipuolisen näytön antamiseen
- Tue oppimista, tapahtuipa opiskelu sitten kotona tai koulussa. Koulutehtävien tekeminen lisää ajatusta omasta pärjävyydestä ja kiinnittää lasta/nuorta takaisin kouluun.

Opettajan seuraamat luvattomat poissaolot

Yksittäinen luvaton poissaolo ilmoitetaan huoltajalle koulussa sovitun käytännön mukaisesti. Samalla selvitetään huoltajan ja oppilaan kanssa mistä poissaolo johtui ja tarpeen mukaan pohditaan keinoja, joilla koulu ja koti voivat tukea oppilasta, jotta luvaton poissaolo ei toistu.

Palaveri koulun edustajan, huoltajan ja oppilaan kesken

Luvattomat poissaolot toistuvat. Kustakin **luvattomasta** poissaolosta ilmoitetaan huoltajalle koulussa sovitun käytännön mukaisesti. Tavataan koulun toimesta huoltaja sekä oppilas ja keskustellaan miten oppilasta ja tarvittaessa huoltajia voidaan tukea asiassa, jotta luvattomat poissaolot eivät toistu.

Sovitaan oppilaan läsnäolosta ja **luvattomista** poissaoloista täsmällisempi seuranta huoltajan kanssa. Nimitetään koululta vastuuhenkilö seurantaan. Pohditaan toimia, joilla opettaja ja huoltajat voivat tukea oppilasta, jotta luvaton poissaolo ei toistu. Pohditaan tarvittaessa muita tahoja ja toimia, joiden tuesta olisi apua oppilaalle tai huoltajille (oppilashuolto, nuorisotoimi, päihdehuolto, mielenterveyden tukitoimet, sosiaalitoimi, Icehearts)

Oppilashuolto

Jos opetushenkilöstö ei huoltajan kanssa löydä ratkaisua ja **luvattomat** poissaolot jatkuvat voidaan oppilaan ja huoltajaan suostumuksella käynnistää oppilaan asian käsittely oppilashuollossa.

Oppilashuollon asiantuntijat ja/tai asiantuntijaryhmä selvittää **luvattoman** poissaolon syyt, oppilaan kokonaistilanteen koulussa ja kotona sekä arvioi opetuksen järjestämiseen sekä vapaa-aikaan tarvittavia mahdollisia muutoksia.

Arvioidaan jo tehtyjen toimien toimivuutta ja miten muulla tavoin koulu, koti ja oppilashuolto voivat tukea oppilasta, jotta **luvattomat** poissaolot eivät toistu.

Pohditaan tarvittaessa muita tahoja ja toimia, joiden tuesta olisi apua oppilaalle tai huoltajille (nuorisotoimi, päihdehuolto, mielenterveyden tukitoimet, sosiaalitoimi, Icehearts jne.)

Lastensuojeluilmoitus tai huoltajan kanssa sosiaalihuoltoon pyyntö tuen tarpeen arvioimiseksi

Tehdään aina, jos poissaolojen yhteydessä ilmenee jotakin, minkä johdosta koulun henkilöstöllä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus tai tarve tehdä yhdessä huoltajan kanssa sosiaalihuoltoon pyyntö tuen tarpeen arvioimiseksi.

Perusteena mm. luvattomista poissaoloista johtuva lapsen koulunkäynnin ja normaalin kehityksen vaarantuminen ja ilman peruskoulun päättötodistusta jäämisestä seuraava riski syrjäytyä. Muita esille tulevia perusteita voivat olla muun muassa huoltajan päihde- tai mielenterveysongelmat, lapsen oma päihteenkäyttö, mielenterveysongelmat, rikoksilla oireilu tai itsetuhoisuus, vanhemman ja lapsen väliset vakavat vuorovaikutusongelmat tai lapsen suhteeton vastuu perheen arjesta esimerkiksi vanhemman sairauden vuoksi

Yhteydenotossa kerrotaan kaikki aiemmin tehdyt toimet sekä arvioi lapsen tilanteesta tällä hetkellä.

HUOM. Koulun henkilöstö voi aina kysyä sosiaalitoimesta konsultatiivista neuvoa sekä tiedustella kertomatta oppilaan henkilöllisyyttä onko kyseisessä tilanteessa tarve tehdä lastensuojeluilmoitus tai pyyntö sosiaalihuollon tuen tarpeen arvioinnista. Ohjeistusta aiheesta löytyy myös www.lastensuojelunkäsikirja.fi

Tutkintapyyntö poliisille

Viimesijaisena toimenä opetuksen järjestäjän linjausten mukaisesti voidaan tehdä tutkintapyyntö poliisille huoltajasta, mikäli huoltaja ei tee yhteistyötä ja hänen voidaan katsoa laiminlyöneen laissa edellytetyn mukaisesti velvollisuutensa valvoa lapsensa oppivelvollisuuden toteutumista.

Perusopetuslaissa säädetty oppimisen tuki

erikoissairaanhoidossa
olevan oppilaan opetus ja
tuki 4 a §

oppilaan tuen järjestäminen
moniammatillisessa
yhteistyössä oppilaan
siirtyessä
erikoissairaanhoidosta
lähtökouluun 4 a § 1 mom.

lisäopetus 5 §

joustava perusopetus 5 §

kuulomavammaisen
oppilaan oikeus saada
opetusta viittomakielellä 10 §
2 mom.

tukiopetus 16 §

osa-aikainen erityisopetus
16 §

tehostettu tuki ,
oppimissuunnitelma 16 a §

erityinen tuki,
oppimäärän
yksilöllistäminen,
voidaan poiketa tuntijaosta
HOJKS
17 §

OPSISSA voidaan määrätä,
että eri oppiaineiden
opinnoissa voidaan edetä
vuosiluokkiin jaetun
oppimäärän sijasta oppilaan
oman opinto-ohjelman
mukaisesti. POA 11 §

Perusopetuslaissa säädetty oppimisen tuki

pidennetty
oppivelvollisuus
25 §

opetuksen poikkeava
aloittamisajankohta 27 §

oppilaanohjaus 30 §

oppilashuolto 31 a §

tapaturman hoito ja
terveydenhuolto 34 §

tulkitsemis- ja
avustajapalvelut, muut
opetuspalvelut, erityiset
apuvälineet. 31 §,

riittävää oppimisen ja
koulunkäynnin tukea heti
tuen tarpeen ilmetessä
30 §

erityisen tuen
yhteydessä annettava
kuntoutus ja opetukseen
liittyvät kehittämis-,
ohjaus- ja tukitehtävät 39
§

erityiset opetusjärjestelyt,
oppilaan vapauttaminen
oppimäärän
suorittamisesta
18 §

toiminta-alueittain
järjestetty perusopetus
18.1 § ja tuntijakoasetus
9 § 3 mom.

Lähde:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80629/OKM_34_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kuvio 4. Koulukuntoisuuteen | koulunkäyntikykyyn vaikuttavat tekijät (Muokattu Kunttu K. 2011)

Taulukko 1. Koulunkäytikyvyn arvioinnin elementit. (Mukaillen Puustjärvi, A. 2016).

Lapsen vointi: mitä on oireen/käyttäytymisen taustalla?	Koulun ja ryhmän tilanne	Muiden tahojen järjestämä tuki
- oppimiskyky - yhteistyökyky, ryhmätaidot - motivaatio - psyykkinen ja fyysinen terveydentila - oireita lievittävät ja provosoivat tekijät ja tilanteet - kotitilanne - koettu stressi (kiusaaminen, ympäristön aiheuttama kuormittuminen) - toiminnanohjauksen taidot	- ryhmän kokonaistilanne – onko kyse yksilön vai ryhmän ongelmasta? - tukitoimet ja niiden teho ja riittävyys - lapsen ja ryhmän turvallisuus - koulun toimintakulttuuri: asenteet, opettajan pedagoginen osaaminen ja tilanteeseen sopivien toimintamallien hallinta - opettajan näkökulma ja jaksaminen	- fyysisen tai psyykkisen sairauden hoito ja sen toteutuminen - lastensuojelun tukimuodot

Lähde:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80629/OKM_34_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Taulukko 2. Koulukuntoisuuden | koulunkäytikyvyn aste

Koulukuntoisuuden aste	Tyypillisiä ominaisuuksia
hyvä	- ikätasoinen vastuunotto itsestä, aikatauluista, tehtävistä ja tavaroista
	- opiskelutaidot ja oppiminen oman kapasiteetin mukaista (tarjolla olevin tukitoimin)
	- riittävä terveydentila, sosiaaliset ja tunnetaidot, kyky säädellä omaa käytöstä ja toimia ryhmässä
	- riittävä motivaatio
osittainen	- toimintakykyyn vaikuttava fyysinen ja/tai psyykinen sairaus
	- puutteita toiminta- ja/tai oppimiskyvyssä, tunnesäätelytaidoissa, sosiaalisissa taidoissa, keskittymisessä
	- vaikeuksia toimina ryhmätilanteissa tai ottaa ohjausta vastaan
	- heikentynyt motivaatio
	- koulunkäynnin onnistumiseen tarvitaan erityisiä järjestelyjä tai tukitoimien tehostamista
riittämätön	- ohimenevä tai pitkäaikainen toimintakyvyttömyys sairauden tai sen hoidon vuoksi
	- koulunkäynti ja/tai opiskelu ei onnistu tarkennetuilla tukitoimillakaan
	- akuutti kriisitilanne (elämäntilanteen muutos, menetys, sairastuminen)

Lähde:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80629/OKM_34_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ennakkokysymykset

Luokalle jättämisen perusteet ja toiminnan prosessin eteneminen?
Kuinka huoltajia on kuultava?

Mitkä ovat rehtorin oikeudet/mahdollisuudet vaikuttaa päätökseen, kun luokanopettaja on jättämässä oppilastaan luokalle. (ns. opettajan harkintavalta)

Luokalle jättämisen prosessi

Ajantasainen tieto opintomenestyksestä

- Oppilaan opintojen edistymisestä sekä oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä on annettava riittävän usein tietoa oppilaalle ja hänen huoltajalleen. Tietojen antamisesta määrätään tarkemmin opetussuunnitelmassa.
- Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, **tulee**
 - tästä tiedottaa lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä
 - sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi

Peruste jättää luokalle

- **Todistuksessa 4:** jätetään luokalle tai voi siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti
- **Yleinen heikko koulumenestys:** Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi.
- Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella.
- jollei oppilaan huoltaja ole tehnyt esitystä oppilaan jättämisestä vuosiluokalle oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi, huoltajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Luokalle jättämisen prosessi

Ennen luokalle jättämistä

- oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä.
 - **Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä.**
 - Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.
- Jos suoritushallinnointi annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, **vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositolustukseen ehdollinen päätös.** Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Luokalle jättämisestä päättävät rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

- **Lukuvuositolustus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.**

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

harkinta vuosiluokkiin sitomattomasta opetuksesta

Luokalle jättämisen prosessi

- Opinnoissa etenemistä tai **vuosiluokalle jättämistä** koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista on **pyydetty kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta**.
- Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori **ja** oppilaan opettajat yhdessä.

Hallintolaki

34 § Asianosaisen kuuleminen

*Asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava **tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.***

- Perustuslaki 21 §: oikeus tulla ennakoon kuulluksi omassa asiassaan
- Asianosaisella tarkoitetaan hallintolain mukaan henkilöä, jonka etua, oikeutta tai velvollisuutta asia koskee.

Hallintolaki

34 § Asianosaisten kuuleminen

- Asian saa ratkaista asianosaista kuulematta, jos:
- 1) vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti perusteettomana;
- 2) asia koskee palvelussuhteeseen tai vapaaehtoiseen koulutukseen ottamista;
- 3) asia koskee hakijan ominaisuuksien arviointiin perustuvan edun myöntämistä;
- 4) kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästymisen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle taikka ympäristölle; tai
- 5) hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista tai kuuleminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.

Hallintolaki

36 § Kuulemisesta ilmoittaminen

- Asianosaiselle on ilmoitettava
 - kuulemisen tarkoitus ja
 - selityksen antamiselle varattu määräaika.
- Kuulemistä koskevassa pyynnössä on tarvittaessa **yksilöitävä, mistä seikoista selitystä pyydetään.**
- Asianosaiselle on toimitettava kuulemisen kohteena olevat asiakirjat alkuperäisinä tai jäljennöksinä taikka varattava muutoin tilaisuus tutustua niihin.

Kuuleminen ennen erityisen tuen päätöksentekoa

LSSAVI/2255/06.06.02/2013

- Hallintolaki 34 §: asianosaisella oltava tilaisuus tulla kuulluksi, tutustua kaikkiin päätöksenteon perusteena oleviin asiakirjoihin sekä lausua oma kantansa niihin ennen asian ratkaisemista kirjallisesti tai suullisesti.
- POL 17 §:n 3 mom: ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on **kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa** siten kuin hallintolain 34 §:ssä säädetään
 - **oppilaan oma mielipide tulisi selvittää hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla.**
- Huoltajalle kutsu oppilashuoltoryhmän kokoukseen. Siellä käsiteltiin pedagogista selvitystä.
- Huoltaja ilmoitti, ei pääse kokoukseen, toimitti meilillä näkemyksensä
- Pedagogisessa selvityksessä mainittuja asioita oli käsitelty useamman kerran aiemmin kodin ja koulun välillä.

Aluehallintovirasto:

- huoltajalla ei ollut tiedossa, että oppilashuoltoryhmän kokous olisi ollut kuulemistilaisuus.
- Huoltajalla ei ollut tietoa pedagogisen selvityksen sisältöä ennen asian ratkaisemista.
- **Lapsen/oppilaan omaa mielipidettä asiaan ei selvitetty** kuten POL 17 § 3 mom. edellyttää.

Valituksenalainen päätös kumottu ja asia palautettu rehtorille uudelleen käsiteltäväksi.

Oppilaan ja huoltajan kuuleminen, Helsingin HAO 8.7.2011 T 11/0784/2

- Kaksi yläasteen oppilasta A ja B nujakoivat koulun alueella, minkä seurauksena B sai veitsen terästä käteensä viiltahaavan. B ja tilanteessa läsnä ollut oppilas C olivat tapahtuman jälkeen selvittämässä asiaa koulun rehtorin luona.
- Nujakoinnin vuoksi paikalle tullut koulun opettaja antoi samana päivän rehtorille oman selvityksensä, jonka mukaan opettaja oli välittömästi tapauksen jälkeen pyytänyt myös oppilas A:ta selvittämään asiaa rehtorin luokse, mutta A oli kieltäytynyt.
- Rehtori päätti antaa A:lle kirjallisen varoituksen teräaseella uhkaamisesta.
- Rehtori oli hallinto-oikeudelle antamansa lausunnon mukaan sopinut A:n huoltajan kanssa, että A tulee rehtorin kuultavaksi, mutta A ei noudattanut huoltajan välityksellä lähetettyä kehotusta.
- **Asiassa ei ollut esitetty selvitystä siitä, että A:ta olisi myöhemmin koulussa edes yritetty kuulla.**
- Hallinto-oikeus katsoi, että A:ta ei ollut kuultu perusopetuslain 36 a §:ssä tarkoitettulla tavalla ennen kirjallisen varoituksen antamista. **Näin ollen A:n näkemys tapahtuneesta jäi selvittämättä.**
- Rehtori oli kuullut A:n huoltajaa kahdesti. Valituksessa esitettiin kuitenkin, että **huoltaja ei ollut saanut B:n, C:n ja koulun opettajan kirjallisia kertomuksia tapahtumista.**
- Rehtori ei ollut väittänytkaan, että sanotut asiakirjat olisi toimitettu huoltajille.
- Hallinto-oikeus katsoi, että **A:n huoltajaa ei ollut kuultu hallintolain 34 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Rehtorin päätös kumottiin.** (Perusopetuslaki 36 § 1 ja 36a §1, HL 34 § 1 ja 36 §)

Rehtori ei voi yksin muuttaa päättöarviointia

LSSAVI/1213/2017

- Rehtorin mukaan edeltäneen englannin opettajan arviointi on ollut pätevämpi, joten hän on muuttanut päättöarvosanat vastaamaan kahdeksannen luokan arviointia.
- Rehtori oli menetellyt virheellisesti muuttaessaan omatoimisesti 16 oppilaan englannin kielen päättöarviointia
- AVI kiinnitti rehtorin huomiota, että rehtori voi muuttaa oppilaan päättöarviointia ainoastaan yhdessä opettajien kanssa kyseisen oppilaan tai hänen huoltajansa pyynnöstä
- Kantelun alaisesta asiasta on keskusteltu työnjohdollisesti ja rehtorille on annettu asian johdosta kirjallinen varoitus
- ”Perusopetusasetuksen 13 §:n mukaan oppilaan arvioinnista päättää opettaja. Oppilaan ollessa tyytymätön saamaansa päättöarviointiin voi hän pyytää koululta uudelleen arviointia. **Tällöin rehtori ja opettaja päättävät arvioinnista yhdessä, mikä tarkoittaa sitä, että arviointia voidaan muuttaa vain, jos rehtori ja opettaja ovat asiasta yksimielisiä.** Rehtorin osallistuminen päättöarvointiin edellyttää näin ollen oppilaan tai tämän huoltajan ilmaisemaa tyytymättömyyttä saatua arvosanaa kohtaan. **Rehtori ei voi kuitenkaan missään tilanteessa ryhtyä omatoimisesti muuttamaan opettajan tekemää päättöarviointia.**”
- ”Sillä seikalla, että rehtori on katsonut opettajan opetuksen olleen puutteellista, ei ole merkitystä perusopetusasetuksen 13 §:n tulkinnan kannalta. **Opetuksen järjestäjän on puututtava puutteelliseen opetukseen ja mahdolliseen opetussuunnitelman noudattamattomuuteen työnjohdollisin keinoin**, kuten tässä tapauksessa on selvityksistä ja niiden liitteiden perusteella saadun käsityksen mukaan toimittukin. Oppilaiden **osaamisen arviointi kuuluu kuitenkin tästä huolimatta opettajalle.** Aluehallintovirasto katsoo, että **rehtori voi kuitenkin työjohto-oikeutensa nojalla keskustella opettajan kanssa oppilaiden arvosanoista. Tämä onkin perusteltua erityisesti silloin, jos oppilailta tai heidän huoltajiltaan tulee lukuvuoden aikana paljon palautetta arvosanoista.** Oppilaan edun kannalta on tärkeää, että arviointikäytäntö on koulussa yhdenmukainen, ja että arviointi vastaa oppilaan osaamista”

Rehtori ei voi muuttaa opettajan antamaa oppilasarviointia

Pirkanmaan käräjäoikeus Asianumero R 19/2701: mainituissa olosuhteissa menettelyä on pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Syyte rehtoria kohtaan on siten hylättävä.

14.1.2021

- **Hovioikeus: Useiden oppilaiden päättöarvosanoja muuttaneen rehtorin menettelyä ei ollut pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä - syylistyi virkavelvollisuuden rikkomiseen mutta jätettiin rangaistukseen tuomitsematta**
- Toisin kuin syytteen hylännyt käräjäoikeus, HO katsoi rehtorin syylistyneen virkavelvollisuuden rikkomiseen
- Rehtori ei ollut toiminut asiassa pelkästään oman arvionsa varassa, vaan arvosanojen muuttamiseen oli KO:n toteamin tavoin vaikuttanut myös koulun muun henkilökunnan huoli asiaan liittyvien oppilaiden arvostelun asianmukaisuudesta.
- Rehtorin oli selvitetty olleen saamansa palautteen vuoksi perustellusti siinä käsityksessä, että tiettyjen oppilaiden arvosanat eivät olleet vastanneet oppilaiden opintomenestystä. Hän oli lain vastaisella toiminnallaan kokenut saattavansa oppilaat yhdenvertaiseen asemaan, eikä hänen ollut selvitetty tavoitelleen itselleen tai muille henkilöille perusteetonta etua.
- Mainitut seikat vähensivät selvästi rehtorin syyllisyyttä. Rehtori oli saanut menettelystään työnantajaltaan kirjallisen varoituksen. Lisäksi rikoksen tekemisestä (23.5. - 30.5.2016) oli kulunut jo varsin pitkä aika. **Mainituilla perusteilla HO jätti rehtorin rangaistukseen tuomitsematta.**

Mistä tiedän miten ja kauanko
säilytän tuen asiakirjoja?

Pysyvästi säilytettävien asiakirjojen laadinta ja säilytys Arkistolaki 11§ 12 § 14 §

**Arkistolaitos määrää, mitkä
asiakirjat tai niihin sisältyvät tiedot säilytetään pysyvästi.**

- laadittava ja **tiedot tallennettava** pitkäaikaista säilytystä kestäviä materiaaleja ja säilyvyyden turvaavia menetelmiä käyttäen siten kuin arkistolaitos erikseen määrää
- **säilytettävä siten**, että ne ovat turvassa tuhoutumiselta, vahingoittumiselta ja asiattomalta käytöltä
- **säilytettävä** sellaisissa arkistotiloissa kuin arkistolaitos erikseen määrää
- Kansallisarkisto ja maakunta-arkisto voivat erillisen sopimuksen perusteella ottaa vastaan myös muiden arkistonmuodostajien pysyvästi säilytettäviä asiakirjoja.

Ei pysyvästi säilytettävien asiakirjojen hävittäminen Arkistolaki 13 §

Asiakirjat, joita ei ole määrätty pysyvästi säilytettäväksi tulee hävittää niille määrätyn säilytysajan jälkeen siten, että tietosuoja on varmistettu.

Säilytysajat

- http://shop.kuntaliitto.fi/product_details.php?p=348
- <https://www.kuntaliitto.fi/tietoyhteiskunta/kunnallisten-asiakirjojen-sailytysajat>

Kunnallisten asiakirjojen säilytysajat
Määräykset ja suositukset

Opetustoimi

12

Kuntaliiton
VERKKOJULKAISU

Arkistointi Varhaiskasvatus

- VARHAISKASVATUKSESTA PÄIVITETTY 2019 VERSIO
- <https://www.kuntaliitto.fi/asiakirjasailytys/luokka/12.07>

Kansallisarkisto määrää arkistolain (831/1994) 8 ja 11 §:n nojalla tässä päätöksessä mainittujen asiakirjojen pysyvästä säilyttämisestä.

Varhaiskasvatuksen asiakirjatiedoista pysyvästi säilytetään seuraavat:

- **Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma** (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 22 §)
- **Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-asiakirja/asiakirjakokonaisuus liitteineen** (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 23 §). Päätös koskee myös esiopetuksessa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Esiopetuksen asiakirjojen pysyvästä säilyttämisestä päätetään valmisteilla olevassa opetustoimen seulontapäätöksessä.
- **Kaikki varhaiskasvatuksessa syntyvät, lasta koskevat lausunnot ja arvioinnit liitteineen.** Sosiaali- ja terveydenhuollosta saapuvia lausuntoja ei säilytetä erikseen varhaiskasvatuksen asiakirjakokonaisuudessa, vaan ne arkistoidaan sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtävien yhteydessä ja niitä koskevien seulontapäätösten mukaisesti Kanta-arkistossa.

Muut seulontaesityksessä mainitut asiakirjatiedot säilytetään määräajan.

Muutama erityiskysymys tuen toteuttamisesta

Erityisen tuen päätös huoltajan vastustaessa

- Monijäseninen toimielin tekee päätöksen
 - Muutoksenhakuohjeet AVI (luova)
- Virkavelvollisuus järjestää tuki lain mukaisesti ei huoltajan näkemyksen mukaan.

Aluehallintovirasto toteaa edelleen, että valituksenalaisessa päätöksessä, sen perusteena olevassa pedagogisessa selvityksessä ja lausunnossakaan ei ole esitetty perusteluja sille, että [X:n] tarve pienryhmäopetukseen olisi poistunut eikä perusteltu [X:n] opetuksen järjestämiseen liittyvää syytä vaihtaa opetuksen järjestämipaikkaa. Tällä perusteella aluehallintovirasto katsoo, että valituksenalainen päätös [X:n] pääsääntöisestä opetusryhmästä on perusopetuslain 6 §:n 2 momentin sekä hallintolain 6 §:n luottamuksensuojaperiaatteen vastainen ja siksi kumottava ja palautettava uudelleen käsiteltäväksi.

EOAK/1586/2019

Erityisen tuen oppilaan siirto yleisopetuksen ryhmään ja päätöksenteko

- Oppilaalla oli kielellisiä erityisvaikeuksia. Kävi kaksi ensimmäistä vuosiluokkaa erityisen tuen pienluokassa.
- Siirretty nyt yleisopetuksen luokalle.
- Päätös: "huoltajan ja koulun esityksen ja koulun pedagogisen selvityksen perusteella", että **oppilaan erityistä tukea jatketaan muun opetuksen yhteydessä** (yleisopetuksen ryhmä) joustavin opetusjärjestelyin ja että "**oppilas saa koulunkäyntiavustajapalveluja**".
- Päätökseen oli kirjattu **muutoksenhauksi oikaisuvaatimus**.

EOAK/1586/2019

Erityisen tuen oppilaan siirto yleisopetuksen ryhmään ja päätöksenteko

Oppilaan HOJKS kirjaukset ja käytännön toteutus:

- samanaikaisopetus (tukimuodon tavoite: kaksi opettajaa),
 - erityisopetusta omassa yleisopetuksen opetusryhmässä samanaikaisopetuksena
 - järjestetty kouluviikon aikana osa opetuksesta pienryhmässä kielellisten taitojen vahvistamiseksi
- avustajapalvelut (tukimuodon tavoite: saatavilla silloin tällöin),
 - opetusryhmään "oli tuotu avustajapalveluita" niin, että luokassa oli käytössä noin 10 tuntia avustajapalveluita viikossa
- osa-aikainen erityisopetus (tukimuodon tavoite: laaja-alainen erityisopettaja mukana luokan opettamisessa kahtena päivänä viikossa),
- eriyttäminen (tukimuodon tavoite: matematiikassa käytössä porrastehtävät ja omaan tahtiin eteneminen) ja
- tukiopetus (tukimuodon tavoite: tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan).

AVI: Pitäisi kuvata myös mitä tukimuodolla oppilaan ohjauksessa tavoitellaan ja miten tukimuodon toimeenpano on suunniteltu käytännössä toteutettavaksi.

EOAK/1586/2019

Erityisen tuen oppilaan siirto yleisopetuksen ryhmään ja päätöksenteko

- kunnilla on niille määrättyjen tehtävien hoitamisessa perustuslain 121 §:n ilmaisemaan itsehallinto-oikeuteen perustuvaa harkintavaltaa.
- **Kunta ei voi kuitenkaan harkinnassaan sivuuttaa muita asiaa koskevia oikeusohjeita:**
- esimerkiksi yhdenvertaisuuden periaate ja syrjinnän kieltä sekä hyvän hallinnon oikeusperiaatteet ohjaavat ja rajoittavat kunnalle opetuksen järjestäjänä kuuluvaa harkintavaltaa siinä, miten se perusopetuslain 17 §:ssä säädetyn erityisen tuen järjestää.
- **Oppilaan erityisen tuen päätöksen tulee aina perustua tapauskohtaiseen harkintaan. Tuen järjestäminen on arvioitava ensisijaisesti lapsen edun ja perusopetuksen tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta.**
- Katson, ettei minulla tässä asiassa käytössäni olleiden tietojen perusteella ole mahdollisuutta tarkemmin arvioida tai ottaa kantaa kantelijan lapselle annetun tuen riittävyyteen tai laatuun.

EOAK/1586/2019

Erityisen tuen oppilaan siirto yleisopetuksen ryhmään ja päätöksenteko

KUULEMINEN

- Ennen päätöksentekoa opetuksen järjestäjän on
 - kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa hallintolain 34 §:n mukaisesti
 - tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys.
- Oppilaan oma mielipide tulee selvittää hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla.
- Kuuleminen on kirjallista menettelyä, jossa varataan huoltajalle mahdollisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.
- Huoltajalle on ilmoitettava kuulemisen tarkoitus ja siihen varattu määräaika sekä toimitettava kuulemisen kohteena olevat asiakirjat alkuperäisinä tai jäljennöksinä taikka varattava muutoin tilaisuus tutustua niihin.
- Pääsääntöisesti kirjalliseen kuulemiskirjeeseen liitetään hallintokäytännön mukaan jäljennökset niistä asiakirjoista, joihin päätös tulee perustumaan.
- **Pedagoginen selvitys laaditaan ennen kuin huoltajaa kuullaan erityisen tuen päätöksen tekemiseksi!**
- **Hallintolain 34 §:n mukaista kuulemismenettelyä ei siten täytä esimerkiksi keskustelu huoltajan kanssa pedagogista selvitystä laadittaessa.**

EOAK/1586/2019

Erityisen tuen oppilaan siirto yleisopetuksen ryhmään ja päätöksenteko

Kuuleminen

Kuulemisasiakirjasta tulee yksiselitteisesti ilmetä:

- kyseessä on nimenomaan asianosaisen kuuleminen
- ketä ja milloin on kuultu
- mahdolliset kuulemisen kohteena olevat asiakirjat
- kuultavan lausuma.
 - Kuultavan lausumalla on myös päätöksentekoon vaikuttavaa merkitystä, sillä huoltajalla on oikeus saada perusteltu päätös ratkaisulle, joka poikkeaa huoltajan asiassa esittämästä vaatimuksesta.

EOAK/1586/2019

Erityisen tuen oppilaan siirto yleisopetuksen ryhmään ja päätöksenteko

PÄÄTÖS

- Erityisen tuen toteuttamiseksi tehtävän päätöksen tulee täyttää kaikki hallintopäätöksen lakimääräiset vaatimukset.
- Päätöksestä tulee riittävän yksilöidysti ilmetä,
 - miten erityinen tuki toteutetaan,
 - mitä on päätetty ja
 - mihin asianosainen on oikeutettu.
- Hallintolain 45 §:n 1 momentissa säädetyn pääsäännön mukaan päätös on perusteltava.
- Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.
- **Opetussuunnitelman perusteiden mukaan päätöksen perustelut sisältyvät pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.**
- Aluehallintovirasto: ”silloin, kun erityisen tuen antamista koskeva päätös on huoltajan hakemuksen tai opetuksen järjestäjän esityksen ja huoltajan kuulemisessa esittämän kannan mukainen, päätöksen perusteluiksi riittää viittaus sen perusteena olevaan pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin muihin lausuntoihin.
- **Sen sijaan silloin, kun päätös poikkeaa siitä, mitä on vaadittu haettaessa, esitettäessä tai kuultaessa, päätös on näiltä osin perusteltava hallintolain edellyttämällä tavalla esittämällä tosiasia ja oikeusperustelut ratkaisulle.”**

EOAK/1586/2019

Erityisen tuen oppilaan siirto yleisopetuksen ryhmään ja päätöksenteko

Avustajapalveluista päättäminen

- Opetuksen järjestäjällä on harkintavaltaa myöntääkö avustajan sekä miten se järjestää avustajapalvelut.
- Avustajatarvetta arvioitaessa ja avustajapalveluita järjestettäessä on kuitenkin aina kiinnitettävä huomiota lapsen yksilölliseen, opetukseen liittyvään tarpeeseen.
- avustajapalveluiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja päätetään erityisen tuen päätöksessä
- Huoltajan vaatiessa erityisen tuen päätöksen valmisteluvaiheessa avustajapalveluita lapselleen, on annettava päätöksessä niitä koskeva muutoksenhakukelpoinen ratkaisu.
- Päätös erityistä tukea saavan oppilaan avustajapalveluista voidaan tehdä myös erityisen tuen päätöksenteon jälkeen joko huoltajan hakemuksesta tai opetuksen järjestäjän aloitteesta.

EOAK/1586/2019

Erityisen tuen oppilaan siirto yleisopetuksen ryhmään ja päätöksenteko

Päätös: ”huoltajan ja koulun esityksen ja koulun pedagogisen selvityksen perusteella”, että **oppilaan erityistä tukea jatketaan muun opetuksen yhteydessä** (yleisopetuksen ryhmä) joustavin opetusjärjestelyin ja että ”**oppilas saa koulunkäyntiavustajapalveluja**”.

- Päätös ei perusopetuslain eikä hallintolain mukainen, kun sekä avustajapalvelujen järjestämistavasta ja laajuudesta oli jätetty päättämättä.
- Pitää ilmetä onko oppilas oikeutettu henkilökohtaisesti vai ryhmäkohtaisesti järjestettyihin avustajapalveluihin sekä missä laajuudessa ja milloin oppilaalla on tähän oikeus.
- Avustajapalveluista päättämistä ei voida jättää ratkaistavaksi tosiasiallisessa hallintotoiminnassa, kuten oppilaalle laadittavassa HOJKSissa tai opetusta käytännössä järjestettäessä.

EOAK/1586/2019

Erityisen tuen oppilaan siirto yleisopetuksen ryhmään ja päätöksenteko

Muutoksenhaku

- erityisen tuen päätöksessä muutoksenhauksi oli kirjattu yksinomaan oikaisuvaatimus

Päätökseen olisi tullut liittää kaksi muutoksenhakuohjetta:

- oikaisuvaatimusohje, jonka mukaan perusopetuslain 17 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestämisen osalta päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta
- valitusosoitus, jonka mukaan perusopetuslain 31 §:ssä tarkoitettujen avustajapalvelujen osalta päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen.

Koulu ei ole oppilasta koskevan
huolen kanssa yksin

OPETUS

OPPILASHUOLTO

Jokaisen oh-toimijan muistettava, että rehtorilla ja opettajalla oikeus saada opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto salassapitosäännösten estämättä.

Opetuksen järjestäminen ja toteuttaminen koulutusta koskevien lakien mukaan

Konsultointi

Oppilas alle 18 v + vanhemmat

Koulu/oppilaitos

OPPILA S. REK.

Kieltäytyminen asiantuntijaryhmästä: Kielto kirjataan ylös, jotta voidaan jälkepäin osoittaa oppilaitoksen ottaneen asian esiin.

OH yhteistyö

Yhteistyö

①
②

③

OH OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN TR

OH KOULUN TR

KOULU/OPISKELUTERVEYDENHUOLTO

Laajat terveystarkastukset

TH AS.REK.

PSYKOLOGI

PS AS.REK.

KURAATTORI

KUR. AS.REK.

Open on otettava viipymättä yhdessä oppilaan kanssa yhteyttä: opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Jos ei mahdollista yhdessä, opiskelijalle **tieto** ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä. Huoltajalle ~~tieto yhteydenotosta~~ ~~ilollet laista muuta johdu~~

ASiantuntija TR:

opiskeluhohtokertomus

OH REK.

Ryhmän kokoa se, joka havaitsee tarpeen, ei aina tietty henkilö. Kootaan jos oppilas suostuu. Jäseniä oppilas suostuu. HUOM: ASiantuntijoita voi kuulla, VAATIKO OPPILAAN SUOSTUMUSTA? Alaikäinen voi painavasta syystä kieltää huoltajaa osallistumasta OH asian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä OH tietoja huoltajalleen, jollei se selvästi ole hänen etunsa vastaista. **Arvion edun vastaisuudesta tekee sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.**

LASTENSUOJELUILMOITUS

LS AS.RE K

OPETUS 3 portainen tuki

Tehostettu ja erityistä tukea käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä OH ammattihenkilöiden kanssa.

OHJAUS

Rangaistukset

Opetuksen järjestäjän huolehdittava oppilaalle tarvittava OH, kun annettu:

- Kirjallinen varoitus tai määräaikainen erottaminen
- Poistettu jäljellä olevan opetuksen ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta
- Opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi

VOI Koota RYHMÄN- EI VAADI SUOSTUMUSTA

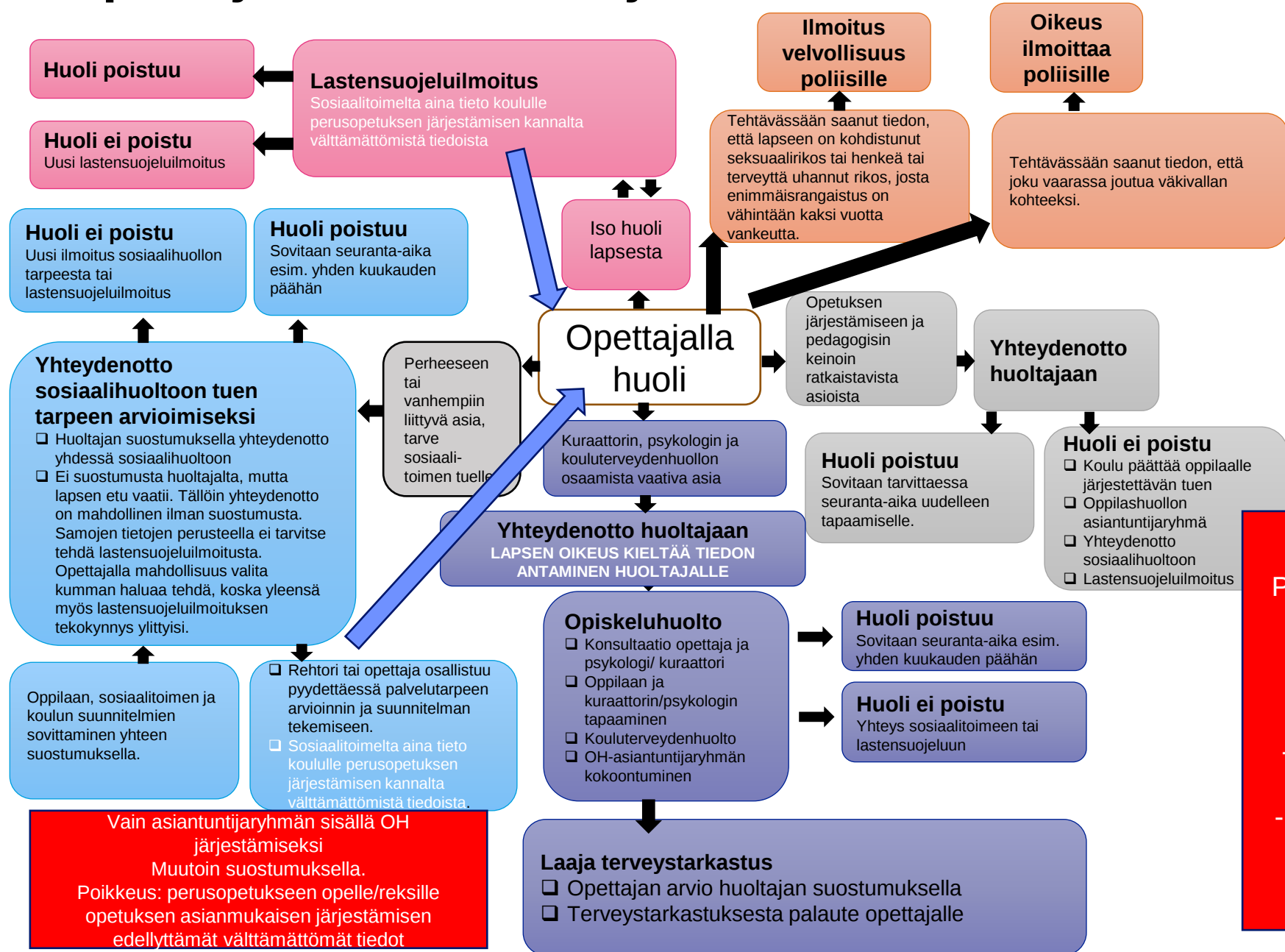

Opettajalla on oikeus jakaa huoli

16, 17§
saa antaa asiakirjasta salassapitovelvollisuuden estämättä tietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan **hoidon**, huollon tai **koulutuksen tarpeen selvittämiseksi**, **hoidon**, huollon tai **koulutuksen järjestämiseksi** tai **toteuttamiseksi**

- 1) on hoidon ilmeisessä tarpeessa terveytensä, kehityksensä tai turvallisuutensa vaarantumisen vuoksi ...
- 2) tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi; tai
- 3) tieto on tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi

...tietoja saa antaa muulle viranomaiselle.

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot varhaiskasvatuksen tai sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta varhaiskasvatuksen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

ASIANOSAINEN
PS: Saa kaikki omat tiedot
POIKKEUS:
Huoltajan oikeutta lailla rajoitettu

- Opiskeluhoolto
- Terveystiedot
- Yksinhuoltaja -> toinen ei enää huoltaja

Sosiaalihuoltolaki 35 §

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

- Jos ... **opetustoimen**, ... , lasten päivähoidon, ... **palveluksessa oleva**
- **on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen**, hänen on
 - ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja **tai**
 - henkilön antaessa **suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen**, **jotta tuen tarve arvioitaisiin**.
 - Jos **suostumusta ei** voida saada ja **henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai lapsen etu** sitä välttämättä vaatii, 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden **on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä**.
- Jos ilmoitusvelvollinen henkilö on ottanut viipymättä yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen siten kuin 1–3 momentissa säädetään ja ilmoittanut yhteydenoton syyt, **ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä lastensuojeluilmoitusta**.

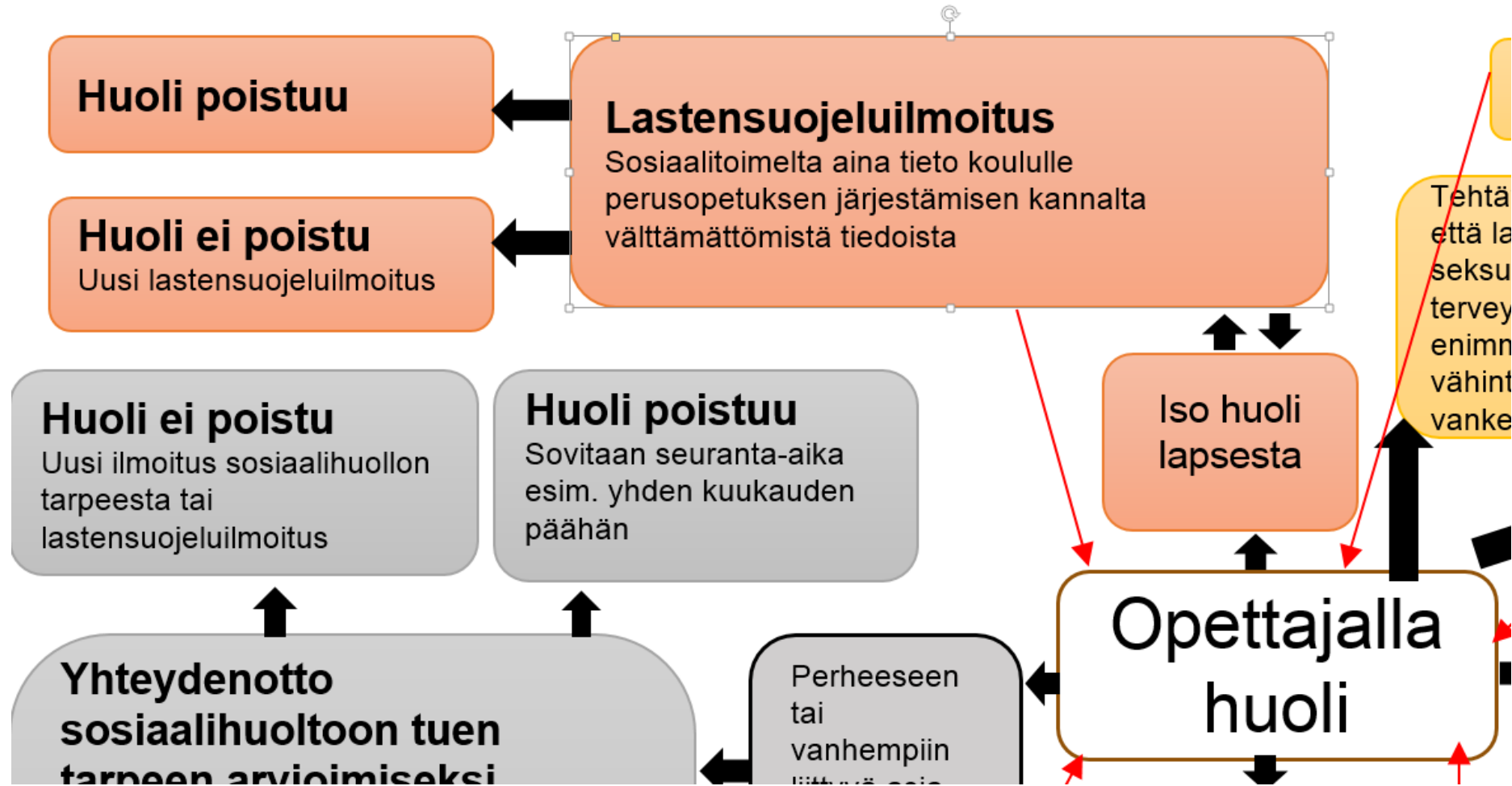
Lastensuojelulaki 25 a §

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

- Lastensuojeluilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa salassapitosäännösten estämättä myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä **sosiaalihuoltolain 35 §:n mukaisena yhteydenottona tuen tarpeen arvioimiseksi** edellyttäen, että:
 - 1) yhteydenotto tehdään viipymättä; ja
 - 2) yhteydenoton yhteydessä 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen henkilö ilmoittaa yhteydenottoon johtaneet syyt.

1.1.2020 voimaan

LSL 52 a § Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana

- Lapsella oikeus varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen sijaishuollon aikana
- Lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava,
 - miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa tai muu lapsen opetus järjestetään sijaishuollon aikana.
- Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän
 - tulee tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa
 - lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen valmistelun aikana sekä sijoituksen aikana.
- Lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee toimia yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa.

52 a § Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana

52 § säädettiin, koska haluttiin painottaa

- varhaiskasvatuksen tai koulun ja lastensuojelun yhteistyötä jo sijaishuoltoa valmisteltaessa sekä
- selkeytettäisiin sitä, että lapsen sivistyksellisiä oikeuksia ei voida rajoittaa lastensuojelulain mukaisella rajoitteella.
- Säännös liittyy myös perustuslain 6 §:n 3 momentin edellytykseen siitä, että lapsia keskenään tulee myös kohdella yhdenvertaisesti. **Sijaishuollossa olevaa lasta ei voida asettaa eriarvoiseen asemaan varhaiskasvatuksen tai perusopetuksen osalta.**

He 237/2018

52 a § Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana

- Sijoitetun lapsen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestäminen ja opetukseen ohjaaminen on sekä sijoittaja- että sijoituskunnan vastuulla.
- **Sijoittajakunta:** ensisijaisesti vastuussa siitä, että lapselle tai nuorelle järjestetään riittävät palvelut ja tukitoimet.
 - on oltava viivytyksettä ja aktiivisesti yhteydessä sijoituskuntaa
 - varmistettava, että lapsen varhaiskasvatus tai perusopetus järjestetään sijoituskunnassa
- **Sijoituskunta:** vastaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämisestä.
 - opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppilaasta oppivelvollisen valvontaa varten oppilaan asuinkunnalle. **Tieto opetuksen järjestämisestä sijoituskunnassa tulee ilmoittaa oppilaan asuinkunnalle.**

52 §:n nojalla oikeus pyytää tietoja opetuksen järjestämiseksi

- Perusopetuslain 41 §:n mukaan opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan **opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta**, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.
- **Pyydettävien tietojen välttämättömyyden arvioi opetuksen järjestäjä.**
- Säännös ei oikeuta opetuksen järjestäjää saamaan yleisesti tietoja kouluun tulevista oppilaista, vaan **välttämättömyys on aina pystyttävä perustelemaan yksilöllisesti tietopyynnössä.**

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Salassa pidettävien tietojen antaminen asiakkaan hoidon ja huollon turvaamiseksi

17 §

- Jos 16 §:ssä tarkoitettua suostumusta ei voida saada taikka jos asiakas tai hänen laillinen edustajansa nimenomaisesti kieltää tiedon luovuttamisen, sosiaalihuollon järjestäjä tai toteuttaja saa antaa asiakirjasta salassapitovelvollisuuden estämättä tietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan **hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi, hoidon, huollon tai koulutuksen järjestämiseksi tai toteuttamiseksi** taikka toimeentulon edellytysten turvaamiseksi. Tietoja saa kuitenkin antaa vain, jos:
 - 1) se, jota asiakirja koskee, on hoidon tai huollon ilmeisessä tarpeessa terveytensä, **kehityksensä** tai turvallisuutensa **vaarantumisen vuoksi** eikä hoidon tai huollon tarvetta muutoin voida selvittää taikka hoidon tai huollon toimenpiteitä toteuttaa;
 - 2) tieto on **tarpeen lapsen edun vuoksi**; tai
 - 3) tieto on **tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi** eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä.

intressipunnintaa: arvioidaan onko tietojen antamista puoltavat seikat asiakkaan suojaamiseksi painavammat kuin salassapittoa puoltava seikat

mm. Lastensuojelun käytävä keskustelua koulun kanssa siitä kuinka lapsen koulunkäynti turvataan

-> mitä tietoja luovutetaan

-> tiedon antoa ohjaa välttämättömyyskriteeri, opetuksen järjestäjä perustellut pyynnössä välttämättömyyttä

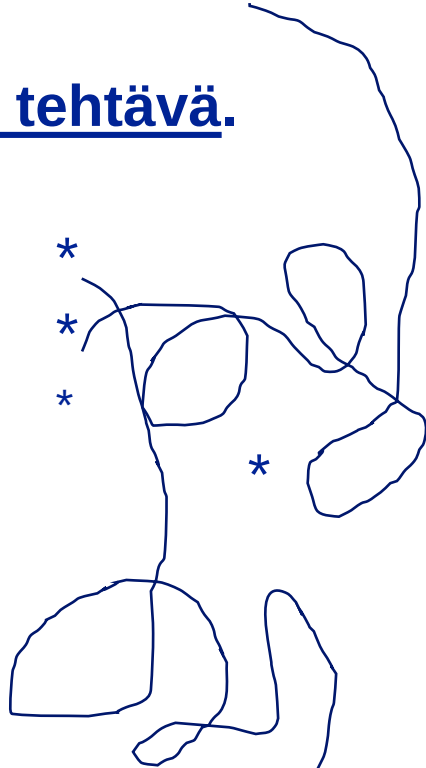

Koululla oltava tieto, missä asioissa eri tahojen kanssa tehdään yhteistyötä

Yhdistä viivalla henkilö ja tehtävä.

Sosiaalityöntekijä
Sijaisvanhemmat tai laitos
Huoltajat: biologiset vanhemmat
Joku muu taho: _____

- Päiväkodin/koulun valinta
- Uskonto ja äidinkieli sekä muut valittavat oppiaineet
- Wilma, Helmi tms sähköisen yhteydenpitojärjestelmän tunnukset
- Jokapäiväisten asioiden hoito
- Ilmoitukset rangaistuksista
- Vanhempainillat/-vartit
- Kokeiden allekirjoitus
- 3 portainen tuki mm. erityisen tuen päätös
- Pidennettyoppivelvollisuus
- Erityiset opetusjärjestelyt
- Oppilashuolto

He 237/2018

30 § Asiakassuunnitelma

Pykälän 3 momentti

- asiakassuunnitelmaan kirjattava myös miten lapsen terveydenhoito, varhaiskasvatus ja perusopetus järjestetään sijaishuollon aikana.
- Sosiaalihuoltolain 41 §:n mukaan, **sosiaalityöntekijän on huolehdittava siitä**, että käytettävissä on lapsen yksilöllisiin tarpeisiin nähden **riittävästi asiantuntemusta ja osaamista**. Jos lapsen tarpeiden arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, on **näiden tahojen osallistuttava toimenpiteestä vastaavan työntekijän pyynnöstä lapsen palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen**.

Linjaa poliisin kanssa ennalta käytännöt!

**Ilmoitus
velvollisuus
poliisille**

Tehtävässään saanut tiedon, että lapseen on kohdistunut seksuaalirikos tai henkeä tai terveyttä uhannut rikos, josta enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

**Oikeus
ilmoittaa
poliisille**

Tehtävässään saanut tiedon, että joku vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

RIKOSILMOITUKSET

Lastensuojelulaki (25 §) – **velvollisuus** ilmoittaa poliisille

- **velvollisuus tehdä** salassapitosäännösten estämättä **ilmoitus** poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että **lapseen on kohdistettu**:
 1. rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai
 2. sellainen rikoslain 21 luvussa **henkeen ja terveyteen kohdistuvana** rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Lapsen henkeen tai terveyteen kohdistuva rikosepäily

- Koskee alle 18-vuotiasta lasta tai nuorta
- Ilmoitusvelvollisuus liittyy tehtävän hoitamisessa tietoon tulleisiin seikkoihin
- Ilmoitusvelvollisuuden voi laukaista esimerkiksi tilanne, jossa ilmoitusvelvollisella taholla on lapsen käyttäytymisen, lapsen puheiden, lapsen vanhemmista saatujen tietojen tai muiden henkilöiden ilmoitusten perusteella syytä epäillä lapseen kohdistunutta rangaistavaa tekoa
- Epäselvissä tilanteissa voi olla yhteydessä poliisin ja kysyä yleisellä tasolla ilman nimiä
- Poliisille tehdyn ilmoituksen **lisäksi** tulee tehdä **lastensuojeluilmoitus**

Oikeus ilmoittaa, jos syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi

Varhaiskasvatus, perusopetus, ammatillinen koulutus

- **salassapitovelvollisuuden estämättä oma-aloitteinen oikeus ilmoittaa poliisille** henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot
- **Ilmoittamisoikeus** kun viranomainen, viranomaisen palveluksessa oleva tai viranomaisen tehtäviin osallistuva on hänelle kuuluvia **tehtäviä hoitaessaan saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.**

Oikeus ilmoittaa, jos syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi HaVM 412014 vp

- säännökset koskevat myös muun väkivallan kuin perheväkivallan ehkäisemistä
- Ilmoitusoikeus koskee sekä lapsiin että aikuisiin kohdistuvaa väkivallan uhkaa
- Valiokunta korosti, että tietojen luovuttamatta jättäminen ei saa johtua siitä, ettei lakia ole kirjoitettu ehdottoman velvoitteen muotoon. Väkivallan uhkasta ilmoittaminen kuuluu luonnostaan vastuulliseen toimintaan ja virkavelvollisuuksiin

Oikeus ilmoittaa, jos syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi HaVM 412014 vp

Viranomaisittain ja työpaikoittain tulee:

- laatia tietojen ilmoittamista tukevat kirjalliset toimintamallit hyvien käytänteiden pohjalta
- varmistuttava siitä, että henkilökunnalla on tarvittava käytännön osaaminen ja tilannekohtainen toimintavalmius
- viranomaisten välinen palautetieto luovutettujen tietojen hyödyntämisestä

Ennakkokysymys

- Oppilas tönäisee toista koulun parkkipaikalla liikkuvan auton eteen ”vahingossa”. Olisiko ollut peruste rikosilmoitukselle? Emme sitä koskaan tehneet.

Epäily virkavelvollisuuden rikkomisesta

- Oppilaan huoltaja oli tehnyt **rehtorista rikosilmoituksen** väitteellä, että rehtori on laiminlyönyt tehdä **lastensuojelulain 25 §:n mukaisen ilmoituksen** ainakin kahdesta samojen oppilaiden välillä tapahtuneesta väkivallanteosta **sekä jättämällä ilmoittamatta tapahtumista poliisille**, sairaanhoitohenkilöstölle, kunnan turvallisuuspäällikölle sekä omille esimiehilleen
- Riidattomat seikat:
 - Kahden 2. luokan oppilaan välillä oli 18.8.2015 ja edelleen 12.4.2016 välitunnin aikana välikohtaus, jossa oli käytetty väkivaltaa
 - Välituntivalvoja ei havainnut ensimmäistä tappelua, mutta ei myöskään tilanteen jälkeen havainnut oppilaissa vammoja
 - Oppilaiden opettaja ja rehtori saivat tiedon tapahtuneesta toisen oppilaan vanhemmalta seuraavana päivänä
 - Toisen tappelun välituntivalvoja oli havainnut ja ilmoittanut asiasta eteenpäin
 - Kummastakaan välikohtauksesta ei ilmoitettu rehtorin toimesta lastensuojeluviranomaisille, poliisille tai rehtorin esimiehille

Epäily virkavelvollisuuden rikkomisesta

- Itä-Uudenmaan syyttäjänviraston päätös syyttämättä jättämisestä 7.2.2017
- ”Ei olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn rehtorin syyllisyyden tueksi”

Perustelut:

- Lastensuojelulain 25 § esitöineen jättää hyvin avoimeksi sen, millaisissa tapauksissa lastensuojeluilmoitus tulee tehdä
 - ilmoitusvelvollisuus riippuu ennen kaikkea siitä, kuinka vakavina koulussa sattuneita väkivallantekoja on pidettävä
- Ilmoitusvelvollisuutta ei perusta tavanomaiset, vähäiset kahnaukset oppilaiden välillä, joihin puututaan kasvatuksellisilla tai kurinpidollisilla toimilla (kasvatuskeskustelu, jälki-istunto) ja näitä toimia voidaan pitää riittävinä
- **Vakavien väkivallanteiden kohdalla ilmoitusvelvollisuus voidaan varmuudella katsoa syntyvän**

Epäily virkavelvollisuuden rikkomisesta

- **Sama arviointi liittyy rikosilmoituksen tekemiseen**, kun otetaan huomioon se, että oppilaiden ollessa 8-vuotiaita on selvää, etteivät he ikänsä puolesta ole rikosoikeudellisessa vastuussa teoistaan
- Virkatoimintaan kuuluu harkintavallan käyttäminen liittyen sovellettavien säännösten ja määräysten sisältöön ja tulkintaan
- **Tässä tapauksessa rehtori on käyttänyt harkintavaltaansa sen osalta, onko lastensuojeluilmoitus ja/tai rikosilmoitus tullut tehdä**
- Harkintavalta tarkoittaa myös sitä, että voidaan perustellusti olla laillisesti eri mieltä säännöksen tai määräyksen sisällöstä
- Harkintavallan ylitys on rangaistavaa, kun se on ilmeistä
- **Rehtori on käyttänyt harkintavaltaansa säädetyissä rajoissa arvioidessaan käytössään olevien tietojen perusteella, tuleeko lastensuojeluilmoitus tai rikosilmoitus tässä tilanteessa tehdä**

Mobiililaitteiden käyttö koulussa

OPH ohjeita omien mobiililaitteiden käytöstä

- Tietokoneen, kännykän ja muiden mobiililaitteiden käyttö koulussa –opas
- laadittu erityisesti perusopetusta varten
- voidaan hyödyntää myös lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa ottaen kuitenkin huomioon opiskelijoiden ikä ja ohjauksen tarve

Mallipohjat

- Oman laitteen käyttö opetuksessa mallisopimus pohja (docx, 43.84 KB)
- Kotiin vietävien koulun tietoteknisten laitteiden käyttöehdot mallipohja (docx, 43.33 KB)

Kännykän tai mobiililaitteen käyttö oppitunnilla

- **Järjestyssäännöissä** ei voida kieltää mobiililaitteiden tuomista kouluun
 - Voidaan kieltää mobiililaitteen opetusta tai oppimista häiritsevä käyttö oppitunnilla
 - Voi vaatia, että mobiililaite on häiriötä aiheuttamattomassa tilassa opetuksen aikana.
- Opetusta häiritsevänä **voidaan kieltää myös** ns. livestream **oppitunnilta**.
- Oppilas saa kuvata **oppitunnilla**, jos opettaja on antanut siihen luvan.
- **Kuvaamista ei voida opetuksettomana aikana kokonaan kieltää.** Hyviin tapoihin kuuluu, kysyä lupa kuvattavalta ennen kuvan tai videon ottamista.
 - Pukuhuone-, wc- ja muissa vastaavissa tiloissa kuvaaminen säädetty rangaistavaksi RL.
- Koulu tarvitsee luvan huoltajalta tai 15 v oppilaalta, jotta voi julkaista kuvan tai videon oppilaastaan esimerkiksi internetsivuillaan.
 - aina mietittävä, onko internetiin vieminen tarpeellista, vaikka saataisi suostumus
- Koulussa on tarpeellista keskustella, minkälaisia kuvia ja tietoja itsestään kannattaa julkaista.

Kännykän tai mobiililaitteen käyttö välitunnilla

- käyttöä ei voida kokonaan kieltää, epäasiallisuuteen puututtava
- Koulu voi suosittaa, että välitunnilla tehdään muuta.
- **Opetuksen järjestäjä voi määrätä järjestyssäännöissä:**
 - mobiililaitetta saa käyttää välitunneilla tietyssä paikassa ja tiettynä aikana
 - ohjatun liikuntavälitunnin aikana mobiililaitteen käyttöä voidaan rajoittaa
- Jos koulu rajoittaa mobiililaitteen käyttöä välitunnilla, on huolehdittava, että oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus hoitaa henkilökohtaisia asioitaan, joita ei voi siirtää myöhemmäksi.
- Voidaan lisäksi laatia yhdessä oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa **pelisääntöjä** mobiililaitteiden käytöstä koulussa.

Mobiililaitteen luvattomaan käyttöön puuttuminen

Perusopetuslain mukaiset kurinpitokeinot:

1. Pyydä oppilasta laittamaan laite pois.
2. Jos oppilas ei tottele, pyydä antamaan laite opettajalle.
3. Opettaja **voi** ottaa laitteen oppilaalta ja **tarvittaessa** käyttää tarvittavia ja tilanteen vaatimia voimakeinoja, jos oppilas tekee vastarintaa. Toimenpide on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua oppilaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi.

TAI opettaja **voi** pyytää oppilasta poistumaan valvottuun tilaan, esimerkiksi viereiseen luokkaan.

TAI sovi ennalta huoltajien kanssa seuraavasta ja miten siihen huoltajat puuttuvat: pyydä oppilasta soittamaan huoltajalle ja kertomaan, että on mobiililaitteella eikä tee oppitunnilla sitä mitä pitäisi (soita itse, jos ei oppilas soita)

4. Opettajan on ilmoitettava vanhemmille mobiililaitteen poisottamisesta ja siinä käytetyistä toimista mahdollisimman pian.
5. Haltuun ottamisessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. **Toimenpiteiden käyttö tulee kouluissa suunnitella ja ohjeistaa. (Harjoiteltava säännöllisesti kuinka tilanteissa toimitaan.)**
6. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.
7. Haltuun ottaminen tulee kirjata. (Tiedä miten ja mihin!)
8. Poisotettu mobiililaitte palautettava oppitunnin/tilaisuuden päätyttyä TAI jos on todennäköistä, että häirintä oppitunnin jälkeen jatkuu, häirintään käytetty esine tulee luovuttaa oppilaalle viimeistään työpäivän päättyessä.
9. Jos häiritsevä laitteen käyttö jatkuu, myös kasvatustakeskustelu ja jälki-istunto voivat tulla kysymykseen.

Mobiililaitteiden rikkoutuminen

- OPH: Opetuksen järjestäjien tulee ennalta varautua, miten toimitaan, jos koulun laite menee rikki tai katoaa:
 - esimerkiksi missä koulu korjauttaa laitteet, onko oppilaiden kotikäytössä omavastuu ja voiko koulu ottaa laitteille vakuutuksen.
 - Huoltajia ei voida velvoittaa ottamaan vakuutusta koulun laitteen rikkoutumisen tai katoamisen varalle.
 - **Suosittelavaa on**, että koulu kantaisi pääsääntöisesti riskin laitteen rikkoutumisesta ja katoamisesta, ellei voida osoittaa, että oppilas on toiminut erityisen huolimattomasti
- POL 35 § Oppilaan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa. Vahingoista tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai tämän muulle lailliselle edustajalle.
- **EOAK/4802/2019** Huoltajaa ei voi velvoittaa allekirjoittamaan lomaketta, jossa olisi valmiiksi määritelty rikkoutuneelle tietokoneelle kiinteä korvaussumma.

Mitä lainsäädäntö sanoo kodin ja
koulun sekä huoltaan ja
oppilaitoksen yhteistyöstä?

Perusopetuslaki

Yhteistyö kodin ja koulun välillä

- Perusopetuslaki
 - 3 § Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.
 - 19 § Tässä laissa tarkoitettu **opetus on julkista**. Perustellusta syystä voidaan oikeutta päästä seuraamaan opetusta rajoittaa.

Perusopetusasetus

- 10 § Oppilaan edistymisestä sekä työskentelystä ja käyttäytymisestä on annettava **riittävän usein tietoa oppilaalle ja hänen huoltajalleen**. Tietojen antamisesta määrätään tarkemmin opetussuunnitelmassa.
- 13 § Oppilaalla ja tämän huoltajalla on **oikeus saada tieto arviointiperusteista** ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin.

Perusopetuslaki

Huoltajaa on kuultava

- Erikoissairaanhoidossa järjestetystä opetuksesta
- Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä
- Ennen kurinpitorangaistuksen antamista
- Jos valinnaisaine tai oppimäärä aiotaan muuttaa toiseksi, jos opetusta ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää oppilaan omassa eikä muussa koulussa.
- Ennen erityisiä opetusjärjestelyitä koskevaa päätöstä, jos oppilaan huoltaja ei ole tehnyt esitystä opiskelun järjestämisestä erityisellä tavalla.
- Ennen luokalle jättämistä koskevaa päätöstä, jollei oppilaan huoltaja ole tehnyt esitystä oppilaan jättämisestä vuosiluokalle oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi,

Ei lähetetä salassapidettäviä tietoja sähköpostissa

<https://www.edilex.fi/uutiset/62484>

- **Apulaisoikeuskansleri kiinnitti päiväkodin johtajan huomiota julkisuuslain säännöksiin salassa pidettävien tietojen käsittelyssä sekä salassa pidettäviä tietoja sisältävien sähköpostien lähettämiseen turvapostina.**
- Päiväkodin johtaja oli vastannut epähuomiossa suoraan kantelijan lähettämään sähköpostiviestiin. Vastaus oli mennyt myös palvelujohtajalle, joka oli ollut alkuperäisessä kantelijan viestissä niin ikään vastaanottajana. Viestissä näkyi selkeästi (lastensuojelu)asia, jota se koskee, ja kenelle se on lähetetty
- kaupunki on ohjeistanut henkilökuntaa salassa pidettävien tietojen käsittelyssä avoimilta sisäisen verkon sivuilta löytyvillä kirjallisilla ohjeilla, tietosuojakoulutustilaisuuksissa sekä edellyttämällä, että jokainen työntekijä suorittaa tietosuojakoulutuksen ja siihen liittyvän testin vuoden 2018 aikana. Tämän ohella kaupunki on velvoittanut henkilökuntaa käyttämään turvapostia lähetettäessä sähköpostia hallintoverkon ulkopuolelle, mikäli viesti sisältää salassa pidettäviä henkilötietoja. Kaupungin selvityksen ja lausunnon mukaan varhaiskasvatuspalveluissa tietosuoja-asioita on käsitelty päiväkodin johtajien kanssa työkokouksissa noin puolivuositain lokakuun 2017 ja tammikuun 2019 välillä. Lisäksi sähköpostin lähettämistä turvapostina on käsitelty 13.9.2018. Kaupungin nykyisen ohjeistuksen mukaan arkaluonteisissa asioissa ei vastata suoraan asiakkaan lähettämään sähköpostiviestiin, vaan luodaan uusi viesti ja lähetetään se turvapostina. Ohjeistus on päiväkodin johtajien tiedossa. Varhaiskasvatuksessa on käytössä myös mobiilijärjestelmä, jonka kautta on mahdollista lähettää viestejä tietoturvalisesti huoltajille.
- **Apulaisoikeuskansleri katsoi, että sähköpostiviesti oli sisältänyt sellaista julkisuuslain mukaan salassa pidettävää tietoa sosiaalihuollon palvelusta, jota ei olisi saanut lähettää suojaamattomassa sähköpostissa, eikä sivulliselle. Päiväkodin johtaja ei siten ollut menetellyt julkisuuslain edellyttämällä tavalla eikä ollut noudattanut kaupungin tietosujoaohjeistusta.**
- saadun selvityksen perusteella kyse on kuitenkin ollut yksittäisestä erehdyksestä.
- **Toimenpiteet** Kiinnitän päiväkodin johtajan huomiota julkisuuslain säännöksiin salassa pidettävien tietojen käsittelyssä sekä salassa pidettäviä tietoja sisältävien sähköpostien lähettämiseen turvapostina. Tässä tarkoituksessa lähetän päätökseni päiväkodin johtajalle.
- Apulaisoikeuskanslerin näkemyksen mukaan kaupunki oli puolestaan menetellyt hyvän tiedonhallintatavan mukaisesti. Kaupunki oli muun ohella huolehtinut siitä, että sen palveluksessa olevilla oli muun ohella tarvittava tieto salassa pidettävien tietojen käsittelyssä sekä niiden ja tietojärjestelmien suojaamisessa noudatettavista menettelyistä, kuten sähköpostin lähettämisestä turvapostina.

Perusopetuslaki

Huoltajan suostumus vaaditaan

- osoitetaan opetukseen, jossa peritään oppilaalta maksuja,
- osoitetaan opetukseen, jossa noudatetaan erityistä maailmankatsomuksellista tai kasvatusopillista järjestelmää
- opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyydetään muilta kuin oh toimijoilta

Perusopetuslaki

Yhteistyössä huoltajan kanssa laadittava

- oppimissuunnitelma, **jollei siihen ole ilmeistä estettä**
- HOJKS, **jollei siihen ole ilmeistä estettä**

Perusopetuslaki

Ilmoitettava huoltajalle

- luvattomat poissaolot
- Tiedossa olevat koulussa tai koulumatkalla tapahtuneet häirintä, kiusaaminen tai väkivalta
- Oppilaan aiheuttamasta vahingoista
- Jos oppilas koulupäivän ulkopuolella puhdistaa tai uudelleen järjestää oppilaan tahallaan tai huolimattomuuttaan likaaman tai epäjärjestykseen saattaman koulun omaisuuden tai tilan
- Kasvatuskeskusteluun määräämisestä ja huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä, jos se katsotaan tarpeelliseksi.
- Rangaistukset: luokasta poistaminen, jälki-istunto, läksyjen teettäminen koulun jälkeen sekä turvaamistoimena opetuksen epääminen

Perusopetuslaki

Ilmoitettava huoltajalle

- opetuksen yleisestä järjestämisestä,
- opetustunneista ja opetuksen yhteydessä järjestettävästä muusta toiminnasta sekä työajoista,
- koulun ulkopuolella annettavasta opetuksesta sekä
- muista tarpeellisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Perusopetus Tiedota huoltajaa

- poissaolojen ilmoittamisesta, poissaololupien myöntämisen periaatteista ja loma-anomuskäytännöistä
- oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä
- opetussuunnitelmasta ja opetuksen järjestämisestä
- perusopetuksen työtavoista, valinnanmahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle

Perusopetus

Tiedota huoltajaa

- oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista
- tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille
- yksilöllistettyjen oppimäärien mahdollisista vaikutuksista jatko-opintoihin
- pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista
- koulun opiskelijahuoltotyöstä ja sen järjestämistä koskeva suunnitelmasta
- tapaturmien ennaltaehkäisystä, ensiavusta, hoitoon ohjauksesta ja tapaturmien seurannasta

Perusopetus Tiedota huoltajaa

- arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin, opintoihin liittyvästä muusta arvioinnista
- oppilasta koskevien tietojen käsittelystä, tietojensaannista ja tietojen luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä
- yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkityksestä oppilasta koskevan asian käsittelyssä sekä yhteistyön merkityksestä oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa
- väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisy ja kouluyhteisön toimintatavat näissä tilanteissa
- Järjestyssäännöistä/-määräyksistä
- kouluyhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytännöistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa

Perusopetus Tiedota huoltajaa

- koulun arvoista ja toimintakulttuurista
- oppilaiden ja huoltajien oikeuksista ja velvollisuuksista
- tietoturvaperiaatteista, päihdestrategiasta
- uskonnon harjoittamiseen liittyvien tilaisuuksien periaatteista
- koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta sekä kuljetusjärjestelyistä
- huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen
- Jatko-opintovaihtoehtoja

Perusopetus Huoltaja päättää

- oppiaineita ja oppimääriä koskevista valinnoista
- äidinkielen sekä myös tarjolla olevan opetuskielen, joilla lapsi pystyy opiskelemaan.
- uskonnon opetuksesta

Perusopetus Huoltajan velvollisuuksia

- Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Jos oppilaan huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, hänet on tuomittava *oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä* sakkoon.
- Lapsen huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.

Perusopetus Muuta

- Toissijaiseen koulun/eskari/varhaiskasvatus oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.
- Palautettavat poisotetut kielletyt esineet ja aineet luovutetaan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle
- Oppilas valitaan joustavan perusopetuksen toimintaan oppilaan tai hänen huoltajiensa tekemän hakemuksen perusteella.
- Oppilas, joka osallistuu muuhun kuin koulun järjestämään oman uskontonsa opetukseen tai jolla on joltakin osin ennestään perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, voidaan huoltajan pyynnöstä vapauttaa osallistumasta opetukseen tai ohjattuun toimintaan. Oppilaan saaman opetuksen määrä voi tällöin olla pienempi kuin säädetty tuntimäärä

A vibrant, stylized illustration featuring a central text in Finnish. The text, "Yleisiä hyviä käytänteitä yhteistyössä huoltajan kanssa" (General good practices in cooperation with the guardian), is written in a bold, dark blue font. Surrounding the text is a circular arrangement of various human figures in different poses and activities, rendered in a simple, sketchy style with a limited color palette of red, blue, and yellow. The figures include people working at computers, studying, talking, and performing tasks, creating a sense of a busy, collaborative environment. The overall composition is balanced and visually appealing, emphasizing the theme of teamwork and communication.

Ohjeista huoltajat yhteydenotosta

- ensimmäiseksi aina hyvä ottaa yhteys lapsen/nuoren omaan opettajaan tai opettajaan jota asia koskee
- Johtaja tai rehtori vastaa koulun ja oppilaitoksen toiminnasta
- Opetuksen/koulutuksen järjestäjä vastaa koulun resursseista
- OPH, OKM, AVI, vanhempainliitto, KL, OAJ jne: informaatio-ohjaus
- AVI, OAM, OKA: kantelu, jos on tarpeen selvittää, onko toiminta säädösten mukaista.

Mitä tutkimusten ja oikeuskäytännön valossa on syytä ottaa huomioon kodin ja päiväkodin/koulun välisessä yhteistyössä?

- Opettajilla on oltava **yhteiset viestinnän ja vuorovaikutuksen periaatteet**, vaikka jokainen toteuttaa sitä omalla tyylillään.
 - Miten usein laitetaan positiivista palautetta? Miten usein ollaan yhteydessä eli viestitään yleisestä opiskelun sujumisesta ja käyttäytymisestä ellei ole ns. aidosti asiaa huoltajille?
 - Miten usein pidetään vanhempain tapaamisia?
 - Mistä asioista soitetaan ja mistä viestitään kirjallisesti?
- **Huoltajille on hämmentävää, jos toinen opettaja viestittää hyvinkin aktiivisesti ja toinen opettaja ei ota yhteyttä minkään asioiden tiimoilta.**
- **Koulun OPS linjaa kodin ja koulun yhteistyön.**

Yhteistyön osalta pohdittava ennalta tarpeita

- Nivelvaihe päiväkotii- esiopetus-alkuopetus
- Päiväkodin/Koulun alku
- Päiväkotiryhmän/Luokan vaihtaminen
- Uusi asia (itsepukeeminen tms.) tai uusi oppiaine
- Ongelmatilanteet esim.
 - Luvattomat poissaolot, myöhästely
 - Oppimisvaikeudet
 - Kurinpito, käytöshäiriöt
 - Häirintä, kiusaaminen, väkivalta,
 - Alkoholi, päihteeet , tupakka, huumeet
 - Yksinäisyys
- Tyytymättömyys opettajaan
- Sisäilmaongelmat
- Kriisi- ja uhkatilanteet
- Muutto
 - Uutena oppilaana kesken lukuvuoden
 - Muutto toiseen kouluun
- Nivelvaihe – yläkoulu
- Nivelvaihe - toinen aste

ENNALTA SELKEÄT TOIMINTAMALLIT TIEDOSSA

- Häirintä, kiusaus, väkivalta puuttuminen, ilmoittaminen, seuraamukset oli osapuoli oppilas tai ope tai muu tah
- tukiopetus
- ojentaminen, kurinpito
- käytössä olevat eri tukimuodot,
- Oppilas- ja opiskelijahuolto,
- kuinka toimitaan, kun opettajalla herää huoli lapsesta tai oppilaasta,
- Sosiaalihuollon tarpeen arviointi ilmoitus
- velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus
- ilmoitusvelvollisuus seksuaalisesta hyväksikäytöstä
- Ilmoitus oikeus väkivallan uhasta

Vinkkilista:
Miten
järjestän
yhteistyön
haastavan
perheen tai
täysi-ikäisen
opiskelijan
kanssa?

Yli viiden lauseen mittaiset asiat hyvä
hoitaa soittamalla.

Kirjaa yhteiselle alustalle soiton syy ja
mitä sovittu ja että huoltaja/opiskelija
palaa asian heti, jos ilmenee tarvetta.

- Selkeät linjaukset, mitä asioita milläkin tavalla viestitään ja mihin aikaan.
- Kerrottu, paljonko viikossa on aikaa kodin ja päiväkodin/koulun väliseen yhteistyöhön.
- Tiedota, millaista roolia lasten/oppilaidesi huoltajilta lukuvuoden aikana toivot.

Palaverissa käytyjen keskustelujen tallentaminen

- Yleinen periaate on, että henkilö saa tallentaa puhelut ja keskustelut, joihin itse osallistuu
- Tällöin ei syyllistytä rikoslaissa tarkoitettuun salakuunteluun
- Tallentamista ei voi estää, mutta hyviin tapoihin kuuluu ilmoittaa toiselle osapuolelle tallentamisesta, varsinkin jos kyseessä on luottamuksellinen keskustelu
- Tallenteiden käyttäminen on eri asia kuin tallentaminen
- Päiväkodin puolelta ei ole tarvetta keskusteluiden tallentamiselle, mutta haastavissa palavereissa olisi hyvä olla läsnä vähintään kaksi päiväkodin edustajaa
- Tallentamisen sijaan on suositeltavaa tarvittaessa tehdä muistio palaverista

Huoltajan/ yli 18 v opiskelijan tapaaminen

LÄHETÄ ENNAKKOON TIETOA MILLOIN, MITÄ JA MIKSI

- Ilmoita ”kokouksutsussa” tapaamisen tarkoitus/aihe, osallistujat sekä kesto
- Varmista koulun/oppilaitoksen linjaukset aiheita koskien johtajalta/rehtorilta ja liitä ne kutsuun.
 - Älä pidä haastavia kokouksia yksin

PEREHDY OPPILAITOKSEN/KOULUN ASIAA KOSKEVIIN LINJAUKSIIN

TAUSTOITA MAHDOLLISIA RATKAISUVAIHTOEHTOJA

- kysy johtajalta/rehtorilta ja kollegoilta

Huoltajan/ yli 18 v opiskelijan tapaaminen

SOVI HETI, ETTÄ PYSYTTE AIHEESSA

- Muiden aiheiden kohdalla sovi uusi aika

KUUNTELE ja KIITÄ TARVITTAESSA

- Anna huoltajalle mahdollisuus kertoa tunteet, ajatukset
- Kysy huoltajalta mitä mieltä hänestä lapsi asiasta on ja miksi?
- Varaudu siihen, että "naarasemo" voi puolustaa lastaan kärkevästi

ETSI RATKAISUA, ÄLÄ VELLO ONGELMISSA

- **Myönnä virhe, ongelma, mutta suuntaa puhe tulevaan**
- Tarjoa ratkaisuvaihtoehtoja samalla kertaa useampia ja kuulostele, mihin huoltaja tarttuu

KIRJAA SOVITTU RATKAISU SEKÄ SILLE SEURANTA

- Hyväksy myös "palautusoikeus"
- Kirjaa niin, että huoltajalla velvollisuus ottaa yhteys, jos asian tila muuttuu tai ei ole tyytyväinen

- Päätä tilaisuus, mikäli siihen osallistuvat käyttäytyvät epäasiallisesti. Huoltajille voidaan ilmoittaa, että tapaamista voidaan tarvittaessa jatkaa myöhemmin, kun asiasta pystytään keskustelemaan asiallisesti.

Mikäli opettaja on selvästi uupumassa kodin ja koulun/oppilaitoksen välisen yhteistyön johdosta, on hänellä oikeus vaatia seuraavia toimenpiteitä:

- opettajan tueksi yhteistyöhön osoitetaan toinen henkilö esim. rehtori/johtaja
- työn ohjausta kodin kanssa tehtävän yhteistyön hoitamisessa
- huoltajille kerrotaan yhteistyön toimintaperiaatteet ja rajat
- tarvittaessa yhteistyö annetaan jonkun muun hoidettavaksi
- työterveyshuollon tuki opettajalle

AVIn ratkaisu: opettajan tavoitettavuus

(dnro ISAVI-2010-00775/OP-13)

LIIKA ON
LIIKAA...

Tapahtuma:

- Oppilaan huoltaja oli soittanut lehtorin työajan päätyttyä keskustellakseen oppilaaseen kohdistuneista kurinpitotoimista. Lehtori oli sulkenut puhelimensa. Myöhemmin vanhemmat olivat päässeet keskustelemaan asiasta.

Aluehallintoviraston ratkaisu:

- **Opetushenkilökunnalle ei ole asetettu yleistä velvollisuutta päivystää oppilaiden vanhempien puheluita työajan ulkopuolella kaikkina viikonpäivinä ja vuorokauden aikoina.**
- Koulun tehtävä tiedottaa oppilaiden vanhemmille niistä keinoista, joilla vanhemmat voivat ottaa yhteyttä oppilaiden opettajiin. Näitä keinoja voivat olla mm. koulun yhteinen puhelinpalvelu, sähköposti sekä koulun verkkosivut, joihin vanhemmille myönnetään käyttäjätunnukset.

Sähköpostiin vastaaminen

...mutta
kokonaan ei
voi lopettaa!

- opettaja ei vastannut sähköpostiviesteihin, koska
 - viestien lähettäjä siirsi saamiaan vastauksia internetiin
 - esitti niitä netissä henkilökohtaisuuksiin menevällä tavalla
 - piti viestejä epäasiallisina
- 28.1.2008 opettajalle ja sivistystoimenjohtajalle yhteisesti lähetettyyn viestiin sivistystoimenjohtaja vastasi 7.1.2009.
- Päätöksessään apulaisoikeuskansleri korosti
 - hyvän hallinnon vaatimukset edellyttävät **asialliseen kansalaiskirjeeseen vastaamista ilman aiheetonta viivytystä.**
 - Toimitetuista **selvityksistä ei käynyt päätöksen mukaan ilmi, että jokainen opettajalle lähetetty viesti olisi ollut siinä määrin asiaton, että mihinkään niistä ei olisi ollut tarpeen vastata.**
 - **Menettelyä, jossa opettaja oli kieltäytynyt vastaamasta viesteihin yleensä, ei pidetty hyvän hallinnon mukaisena menettelynä.**
 - Päätöksen mukaan **vastaus olisi voitu rajoittaa lyhyeen toteamukseen siitä, miksi asiallista vastausta ei voitu tai haluttu antaa.**
 - Sivistystoimenjohtajan **vastauksen ei katsottu tapahtuneen viiveettä**, kuten hallintolaki edellyttää, koska kysytyyn asiaan vastattiin vasta miltei vuoden kuluttua.

Työrauha ja kiusaaminen

OPH ohjeet

- <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kiusamisen-vastainen-tyo-kouluissa-ja-oppilaitoksissa>

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

- = opetukseen tarkoitettut tilat ja välineet ovat turvallisia
 - (HE 86/1987)
- = oppilas/opiskelija eivät saa joutua väkivallan tai muun kiusaamisen kohteiksi koulussa/oppilaitoksessa tai sen toiminnassa
 - (HE 86/1987)

Saako esimies tai ope ragee?

- **Viranhaltijalaki**
- **suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä** noudattaen asianomaisia säännöksiä ja määräyksiä sekä työnantajan työnjohto- ja valvontamääräyksiä
- **toimittava tehtävässään tasapuolisesti ja käyttäydyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla.**
- **Työsopimuslaki**
- **tehtävä työnsä huolellisesti** noudattaen niitä määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti työn suorittamisesta.
- **vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa.**
- **Työturvallisuuslaki**
- Työntekijän on työpaikalla vältettävä sellaista muihin työntekijöihin kohdistuvaa häirintää ja muuta epäasiallista kohtelua, joka aiheuttaa heidän turvallisuudelleen tai terveydelleen haittaa tai vaaraa.

Kisaamiseen puuttuminen: lyhyt kaava

- Saat tiedoksi
 - Selvitä mistä kyse
- ilmoita osapuolien huoltajille mitä tapahtunut ja kuinka toimittu tähän asti ja miten jatko etenee (oppilaat **voivat myös itse soittaa ja kertoa mitä tapahtunut**)
- Puuttuminen koulun toimintamallin mukaisesti
- Mahdolliset seuraamukset
- Tarpeen mukainen moniammatillinen yhteistyö
- Seuranta ettei toistu: myös huoltajille velvoite seurata ja olla yhteydessä kouluun mikäli asia toistuu!
- Mahdolliset jälkihoidolliset toimet

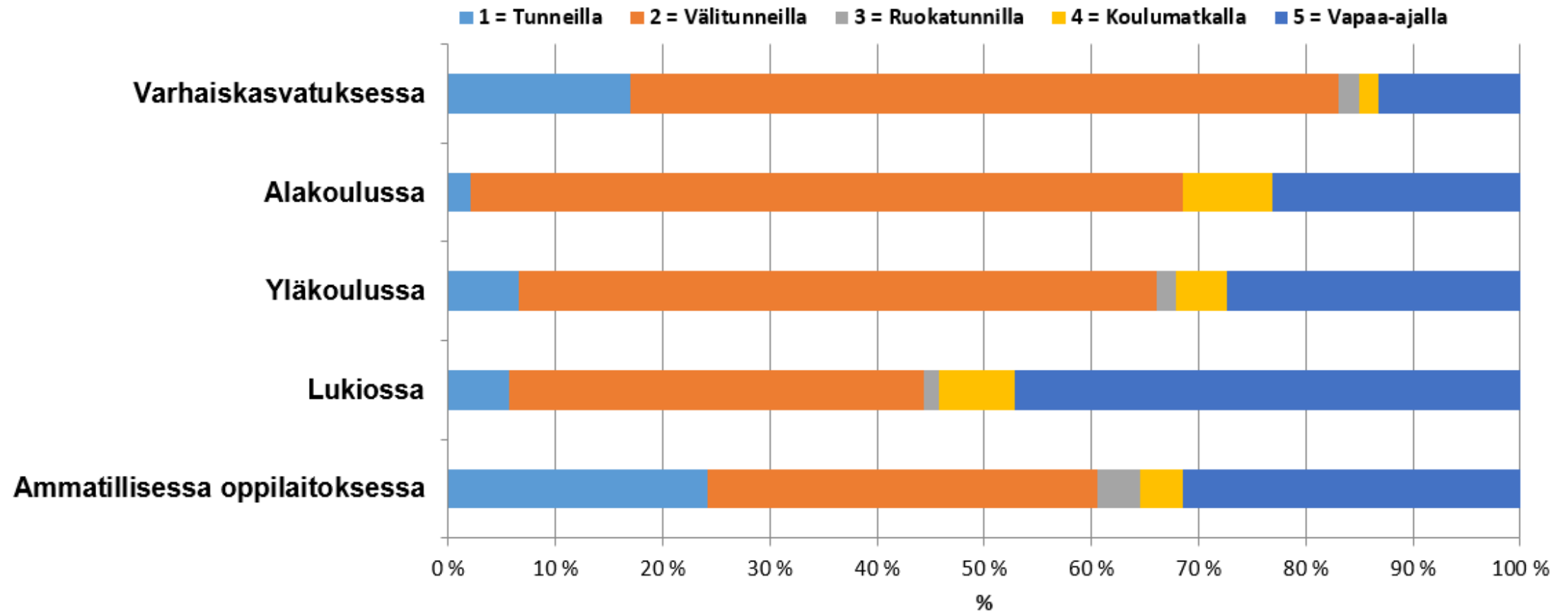
Yksinkertaiset säännöt

1. Ketään ei saa kiusata.
 2. Kiusattua on aina yritettävä auttaa.
 3. Syrjään jätettyjä ja yksin olevia lapsia on pyydetävä mukaan.
 - (Olweus 1992, 75.)
- Ja lisäksi, kun tuntuu siltä, että kohta suuttuu, vihastuu tai raivostuu, mene ja kerro tästä tunteestasi heti lähimmälle aikuiselle. Hän auttaa sinua.

Oppilaiden / lasten välistä kiusaamista esiintyy eniten

Turvallisen opetuksen järjestäminen

1. Tiedosta ja ennaltaehkäise kiusaamisen riskipaikat

- alkaa yleisimmin 1. lk, siirryttäessä 7. lk, luokan vaihtuessa ja vastaavissa nivelvaiheissa/siirtymissä
- HUOM: Opettajan vaihtuminen: kiusaus alkaa uudelleen -> erityisen raskasta, jos uusi ope ei tiedä aiempaa historiaa
- **Ryhmän/parin muodostaminen**
- **Välitunnit: jaksotus ajat/ryhmät/alueet, valvonta...**
- **Ruokatunnit**
- **Oppitunnin alku ennen opettajaa**
- Siirtymät eri opetuspaikoille, koulumatkalla

2. Ennakoi työrauhaa oppitunnilla

- **Tunnin aloitus:** opettaja luokassa, kun kello soi
- **Oppitunti:** istumajärjestys, ryhmät/parit valmiina, tilat=>valvonta mahdollista, työmenetelmät
- **Tukitoimet:** oppimisvaikeuksien lisäksi myös sosiaalisiin vaikeuksiin tukea esim. resurssiopettaja, tukiopetus
- **Tunnin päättäminen:** seuraa käytävässä poistumista ulos
- **Tiedonkulku koulun sisällä kiusaamisesta:** tieto mahdollistaa havainnoinnin ja puuttumisen ennalta esim. välituntivalvontaa tehostetaan

3. Pohdi turvallisuutta lisääviä toimenpiteitä

- **Ryhmäytä:**
 - Aina opettajan tai ryhmän vaihtuessa
 - **Osana kiusaamiseen puuttumista**
 - Toimi usein eri ryhmissä ja yli luokkarajojen
- **Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu**
 - Tukiopetusta tarvittaessa
- **Koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnittelu ja kehittäminen**
 - Mikä paikka kaipaa parempaa valvontaa/muutosta?
 - **Turvallisuuskävelyt, viihtyvyyskävelyt...**
- **Oppilaskunta, tukioppilaat, kummioppilaat...**
- **KIUSAAMINEN RYHMÄILMIÖNÄ JA SIIHEN LIITTYVÄT ROOLIT KÄSITELTY OPPILAIDEN KANSSA**
 - Osapuoli -> kiusaaja tai kiusattu,
 - Hyväksyjä -> myös mukana
 - Puuttuja -> estää tekemistä

4. Mietitty mitä keinoja käytetään kiusaamisen havaitsemiseen

UAS

- Kiusaamista havainnut kertoo
- Opettajana ennakoin mahdollisia kiusaamistilanteita ja kiinnittän niihin erityistä huomiota.
- Kiusaamiskyselyt-> toimet tulosten mukaan (säännöllisyys)
 - hyvinvointikyselyn tulosten käsittely oppilaiden kanssa
- Postilaatikko tai nettikanava, jossa voi kertoa kiusaamisesta
- Sosiogrammi: kaverisuhteet ja yksin jääminen luokassa.
- Kiusaamisen tunnusmerkkien seuraaminen:
 - kouluhaluttomuus, runsaat poissaolot ja psykosomaattiset oireet
- Yhteistyö koulun ja kodin välillä
 - Oppilaan käytöksen muutos
 - Selvitä, miksi lapsi ei lähde mielellään kouluun

5. Huoltajalle ilmoitetaan häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta

- **Perusopetuksessa opettajan tai rehtorin on ilmoitettava tietoonsa tulleen koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle**
 - Mitä tapahtunut ja mihin tämä näkemys tapahtuneesta perustuu.
 - Miten asiaa hoidettu koulussa ja miten asian hoitaminen mahdollisesti jatkuu.
 - **Odotetaanko huoltajalta jotakin toimia asiassa.**
 - Keneltä huoltaja voi asiasta kysyä lisää/olla yhteydessä tarvittaessa

6. Opettaja puuttuu kiusaamiseen heti

- selvitettävä tilanne suunnitelman mukaan

HUOM

- ei ole oikeutta määrätä rangaistuksia oppilaan vapaa-aikana tapahtuvista asioista, koulumatka vapaa-aikaa!
- oikeus ilmoittaa vanhemmille tietoonsa tulleita asioita tapahtuma-ajasta ja -paikasta riippumatta sekä tarvittaessa selvittää niitä vanhempien kanssa
- Vanhempienkin on hyvä kertoa kouluun vapaa-ajalla huomatuista häirinnästä, kiusaamisesta ja väkivallasta.

7. Käytetään lain mukaisia rangaistuksia.

Seuraa vähintään vuositasolla:
- mitä keinoja, kuinka paljon
- mistä rangaistus
- keitä rangaistu
Pohtikaa, onko tehtävissä jotakin mikä vähentäisi määriä.

Kotitehtävien suorittaminen koulun jälkeen (PO)

Kasvatuskeskustelu (PO puuttumiskeino)

Liatun tai epäjärjestykseen saatetun koulun omaisuuden tai tilan puhdistaminen tai uudelleen järjestäminen (kasvatuksellinen toimi, PO)

Luokasta/opetustilasta poistumaan määrääminen

Jälki-istunto (hiljaa istuminen/kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevat kirjalliset, suulliset tai muut tehtävät, PO)

Esineiden ja aineiden poisotto-oikeus (turvaamistoimi)

Tavaroiden, säilytystilojen tai vaatteiden (päällisin puolin) tarkastaminen (turvaamistoimi)

Opiskeluoikeuden epääminen loppupäiväksi (turvaamistoimi)

Kirjallinen varoitus (kurinpitorangaistus-valitusoikeus)

Määräaikainen erottaminen (kurinpitorangaistus, valitusoikeus, viimesijainen keino)

Oppilashuolto rangaistusten yhteydessä

Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty

- kirjallinen varoitus tai
- määräaikainen erottaminen tai
- jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi järjestetään tarvittava oppilashuolto.

Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa

- poistettu jäljellä olevan opetuksen ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta tai
- jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi

PAHOINPITELY EI OLE KIUSAAMISTA. SE ON PAHOINPITELY. SE ON RIKOS

Rikoksia koulussa tehtynäkin mm.

- lievä/pahoinpitely
- kunnianloukkaus
- yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen
- pakottaminen seksuaaliseen tekoon
- omaisuuteen kohdistuvat vahingonteot oikeudettomasti hävittää/vahingoittaa toisen om.
- näpistys, varkaus
- kiristys, laitton uhkaus
- vainoaminen

15 vuotta on rikosoikeudellisen vastuun raja

- alle 15-vuotiaisiin rikoksentekijöihin voidaan kohdistaa lastensuojelullisia toimenpiteitä
- Oikeus ilmoittaa poliisille, jos tehtävässään saanut tiedon, että joku vaarassa joutua väkivallan kohteeksi

Virallisen syytteen alaiset rikokset

= poliisi voi tutkia ja syyttää syyttää, vaikka asianomistaja ei vaadi rangaistusta

- pahoinpitely
- vahingonteko, kun se kohdistuu kunnan tai valtion omaisuuteen
- varkaus, esim. raha, kännykkä tai reppu
- lievä pahoinpitely silloin, kun se kohdistuu alaikäiseen uhriin tai henkilöön, joka suorittaa työtehtäviään esim. opettaja
- kiristys
- virkamiehen väkivaltainen vastustaminen

Vahingonkorvausvastuulla ei ole ikärajaa

Vaasan HAO (R 10/596 15.4.2011)

- Yläasteella oli useita kertoja koulun tiloissa, koulutyön aikana kaksi oppilasta pahoinpidellyt oppilaan A
 - otettu kiinni ja kaadettu maahan
 - potkittu jalkaan ja lantioon sekä lyöty nyrkillä rintakehään.
 - päähän oli myös kaadettu ruokaa,
 - lyöty nyrkillä korvaan sekä yritetty heittää pyöräilyttä A:ta kivellä.
- Todistajalausumien mukaan A pelkäsi teot toteuttaneita henkilöitä, ja hänellä alkoi olla paljon poissaoloja koulusta.
- Ainakin toinen tekijöistä oli myös jatkanut ahdistelua senkin jälkeen, kun koulussa oli käyty asiaa koskeva neuvottelutilaisuus.
- Jatkuva uhka johti pelkotiloihin, eikä A ollut voinut tuntea oloaan turvalliseksi koulussa.
- A joutui 10 päiväksi sairaalahoitoon päänsäryn vuoksi, eikä voitu sulkea pois sitä, etteikö syynä ollut vastaajien aiheuttama henkinen kärsimys.
- Tuomion mukaan menettely kokonaisuutena arvioiden ja seurauksen huomioon ottaen kohdistui A:n kunniaan ja vapauteen. **Pelkotiloista ja sairastumisesta päätelleen sellaista henkistä kärsimystä aiheutui, jota voitiin myös verrata kipuun ja särkyyn.**
- Tekijät veloitettiin suorittamaan A:lle vahingonkorvausta 15 000 markkaa (toinen tekijä 10 000 markkaan saakka ja toinen 5000 markkaan saakka).
- Esillä oli myös koulumenestyksen heikentyminen sekä siitä johtuvien yksityistuntien ottamisesta johtuneet kulut, mutta tämä vaatimus hylättiin riittämättömän selvityksen vuoksi.

8. Tarjotaan tukea ja apua

- Kiusaamis-, syrjintä- ja väkivaltatilanteiden osapuolina olevilla oppilailla on oikeus tarvitsemaansa tukeen.
- Oppilaiden käytettävissä ovat kouluterveydenhuollon palvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.
- Oppilaan tai huoltajan suostumuksella asia voidaan viedä oppilashuollon moni ammatillisen asiantuntijaryhmän käsiteltäväksi.
- Tarvittaessa yhteys sosiaalitoimeen ja lastensuojeluun.

9. Seuraamme tilannetta

- Opettaja tai rehtori ilmoittaa kiusaamis-, häirintä- tai väkivaltatilanteen selvittelystä ja ratkaisusta viiveettä kaikkien osapuolten vanhemmille.
- Opettaja ja oppilas/OPPILAAT seuraavat, uusiutuuko tilanne, ja ilmoittavat, jos tilanteet jatkuvat.
- **Myös vanhempien on varmistettava, ettei tilanne toistu ja että heidän lapsensa voi hyvin.**
- On tärkeää, että vanhemmat ilmoittavat opettajalle tai rehtorille, jos esimerkiksi kiusaaminen jatkuu. Kiusaamiseen puututaan heti ja jatkotoimista päätetään yhdessä.

Kiusaajan nimi ja mahdollinen rangaistus ovat julkista tietoa

- Rehtorin katsottiin toimineen virheellisesti, kun hän ei koulukiusaamiseen liittyvässä tapauksessa ollut antanut tietoja oppilaista, jotka olivat heittäneet kantelijan tytärtä kivellä päähän.
- Oikeusasiamies lausuu ratkaisussaan, että rehtorin virkatehtäviin kuuluu hallinnon yleislakien hyvä tuntemus ja oikea soveltaminen. Rehtorin menettely olla antamatta tietoja oli julkisuuslain (621/1999) 11 §:n vastaista ja näin ollen virheellistä.
- **Asianosaisella on edellä mainitun pykälän mukaan oikeus saada viranomaiselta tieto sellaisenkin asiakirjan sisällöstä, joka ei ole julkinen, jos asiakirja voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn.** Rehtori ei ollut luovuttanut huoltajalle tämän pyynnöstä apulaisrehtorin lausuntoa tilanteesta eikä kivien heitosta epäiltyjen oppilaiden nimiä.
- Rehtori suostui tietopyyntöön vasta, kun hän sai kantelijan välittämän viestin tietosuoja-valtuutetulta

Mitä tarkoittaa toimenpiteiden toteutumista seurataan?

Esimerkiksi seuraavia asioita seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti:

- Ovatko lasten sosiaaliset taidot kanttuneet?
- Onko ei-toivottu käytös esim. töniminen/häirintä/lyöminen/pureminen vähentyneet?
- Otetaanko kaikki leikkiin mukaan?
- Puhutaanko toisille ystävällisesti, arvostavasti?
- Onko "synttäräkutsu"- probleema ratkaistu?

Salassapito ja perusopetus

- tarkoitettu kaikille kouluille ja oppilaitoksille
- otettu huomioon vuoden 2014 alusta voimaan tullut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja vuoden 2018 alusta voimaan tullut ammatillisesta koulutuksesta annettu laki sekä koulutuksen lainsäädäntöön vuoteen 2018 tehtyjä muutoksia
- **Tekijät:** Pirjo Vehkamäki, Matti Lahtinen, Ulla Vanttaja

Sarja: Oppaat ja käsikirjat 2018:5a

- https://www.oph.fi/julkaisut/2018/julkisuus_ja_tiedonhallinta_opetustoimessa

Perusopetuslaki 19 §

**Tässä laissa tarkoitettu opetus on julkista.
Perustellusta syystä voidaan oikeutta päästä
seuraamaan opetusta rajoittaa.**

Opetuksen julkisuus

KHO:2013:159

- **Valitus oli tutkittava kunnallisvalituksena.**
- Rehtori oli voinut rajoittaa huoltajan oikeutta seurata poikansa kouluopetusta **turvatakseen pojan ja tämän luokkatovereiden häiriöttömän koulutyön.**
- Kun päätöksellä on rajoitettu perusopetuslain 19 §:n mukaan jokaiselle kuuluvaa oikeutta, **rajoitus voi olla voimassa vain määräajan.**

Opetuksen julkisuus

OKV/1181/1/2007

- Jokelan koulutragedia: Opetushallitus ei voi antaa kriisiohjeistusta, jonka mukaan koulut eivät saa päästää toimittajia koulun alueelle haastattelemaan oppilaita tai työntekijöitä.
- **Päätöksen julkisuuden rajoittamisesta tekee toimivaltainen koulun johto oman harkintansa perusteella.**
- Koulun järjestyssäännöissä ei voida yleisellä tasolla määrätä, ettei opetus tietyssä koulussa ole julkista.

Opetuksen julkisuus

EOAK/6814/2019

- Lapsella oli usein eri näkemys kuin koululla asioista. Huoltaja halusi tulla koululle seuraamaan sen arkea.
- Rehtori ei antanut lupaa tulla seuraamaan opetusta, koska koulu oli erityiskoulu, joka antoi myös sairaalaopetusta.

Opetuksen julkisuus

EOAK/6814/2019

- HE 86/1997: Oikeutta päästä seuraamaan opetusta voidaan **rajoittaa vain poikkeustapauksissa**
 - ulkopuolisten mukanaolosta käytettävän opetusmenetelmän tai tilojen ahtauden vuoksi haittaa opetustyölle
 - on ilmeistä, että ulkopuolisten mukanaolo voi häiritä oppilaiden ja opettajan työskentelyä
- Perusopetuslaki 29 §: Opetukseen osallistuvalla on oikeus **turvalliseen opiskeluympäristöön**.
- JulkL 24 §:n 1 momentin 25 kohta: Asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta ovat salaa pidettäviä.
- JulkL 23 §: Viranomaisen palveluksessa oleva ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä **tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä**.

Opetuksen julkisuus

EOAK/6814/2019

- **Koulutuksen lainsäädäntö käytännössä, 2020, s. 210:**
 - **työturvallisuuteen** liittyvät syyt voivat olla perusteena rajoittaa opetuksen seuraamista.
 - opetusta seuraamaan tulevalta henkilöltä voidaan edellyttää, että **hän ilmoittautuu etukäteen oppilaitoksen rehtorille.**
 - oikeutta päästä seuraamaan opetusta voidaan rajoittaa myös silloin, jos opetukseen **osallistuu erityistä tukea saava oppilas**
- **Oppilaan oikeudet opetustoimessa, 2012, s. 312–314)**
 - jonkun oppilaan tai **oppilaiden etu** saattaa tapauskohtaisesti perustella opetuksen **julkisuuden rajoittamista.**
 - erityiskoulujen oppilaisiin liittyy **oppilaan henkilöön liittyviä salassa pidettäviä tietoja**, jolloin opetuksen julkisuutta voi olla perusteltua rajoittaa.
 - Myös lapsen oikeuksien sopimuksesta ilmenevä lapsen oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon voi perustella julkisuuden rajoittamista. **Koulutoiminnan julkisuutta on tarkasteltava lähtien oppilaiden intressien ensisijaisuudesta**

Opetuksen julkisuus

EOAK/6814/2019

- Opetuksen järjestäjä **päättää tapauskohtaisesti** julkisuuden rajoittamisesta.
- Harkinnassa otettava huomioon mm. velvollisuus taata opetukseen osallistuvalla **turvallinen opiskeluympäristö** sekä oppilaiden oikeus **yksityiselämän suojaan**.
- Koulun kaiken toiminnan lähtökohtana on oltava oppilaiden oikeus **erityiseen suojeluun ja huolenpitoon**
- Kantelijan oikeutta päästä seuraamaan opetusta A:n koulussa on perusteltu lähtökohtaisesti hyväksyttävillä syillä.
- Asiassa **annettu päätös** voidaan antaa tuomioistuimessa arvioitavaksi

Salassapidon pääsääntöjä

Julkisuus on pääsääntö viranomaistoiminnassa

Suomen perustuslaki

- 118 §: Virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta.
- 12 §: Viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta.

Oikeus yksityisyyteen Suomen perustuslaki

- 10 §: Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.
- Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton ellei lailla toisin säädetä.

Mitä salassapito tarkoittaa? 1/4

1. Asiakirjasalaisuutta

- velvollisuus säilyttää asiakirjaan sisältyvän tiedon salaisuus suhteessa sivullisiin

2. Vaitiolovelvollisuutta

- velvollisuutta olla kertomatta/ilmaiseematta sivulliselle salassa pidettävää tietoa

3. Salassa pidettävien tietojen hyväksikäyttökieltoa:

- kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi tai toisen eduksi tai toisen vahingoksi

Salassapitovelvollisuus ei pääty, vaikka toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt.

Mitä salassapito tarkoittaa? 2/4

Salassapidettäviä ovat vain ne asiat ja asiakirjat, jotka lailla on salassapidettäväksi säädetty

➡ et voi itse päättää/keksiä

Julkisuuslain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se

- laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai
 - viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi tai
 - jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus
-
- Salassa pidettävää viranomaisen asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi.

Apulaisoikeuskansleri AOK 481/1/03: viranomaisen salassapitovelvollisuus säilyy, vaikka asianosainen olisi itse kertonut julkisesti viranomaisessa salassa pidettävistä asioistaan.

Salassapidettäviä tietoja ei voi lähettää suojaamattomassa yhteydessä esim tavallinen sähköposti.

Mitä salassapito tarkoittaa? 3/4

- **Julkisuuslaki 10 §** Salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tai sen sisällöstä saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen laissa säädetään.
- Kun vain osa asiakirjasta on salassa pidettävä, tieto on annettava asiakirjan julkisesta osasta, jos se on mahdollista niin, ettei salassa pidettävä osa tule tietoon.
- **Julkisuuslaki 12 §** Jokaisella on oikeus saada tieto hänestä itsestään viranomaisen asiakirjaan sisältyvistä tiedoista, jollei laissa toisin säädetä.
- **SALASSAPITO on voimassa myös koulun sisällä.**
 - Salassa pidettäviä tietoja voivat saada vain niitä **työtehtävissään tarvitsevat henkilöt**. He voivat saada tietoja siinä laajuudessa kuin he työtehtävissään tarvitsevat. **Salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa laajemmin huoltajan suostumuksella.**

Mitä salassapito tarkoittaa? 4/4

Salassapidon keskeiset säännökset

- Julkisuuslaki: 24 §:n 32 kohtaa
- Erityislainsäädäntö
 - opetusalan oma lainsäädäntö
 - opiskeluhuoltolaki
 - terveys- ja sosiaalitoimen oma lainsäädäntö
 - Poliisin ja pelastustoimen oma lainsäädäntö

Erityissäännös syrjäyttää julkisuuslain yleissäännöksen

Julkisuuslain keskeiset
salassapitosäännökset
perusopetusta koskien

Julkisuuslaki 24 § salassa pidettäviä ovat:

- 7) henkilöiden, rakennusten, laitosten, rakennelmien sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien **turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat asiakirjat, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyjen tarkoituksen toteutumista;**

Julkisuuslaki 24 § salassa pidettäviä ovat:

- 6) kanteluasiakirjat ennen asian ratkaisua, jos tiedon antaminen niistä vaikeuttaisi asian selvittämistä tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä asiaan osalliselle;
- 8) asiakirjat, jotka koskevat onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua taikka turvallisuustutkintalain ([525/2011](#)) mukaista tutkintaa, jos tiedon antaminen niistä vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista, vaarantaisi turvallisuustutkinnan tai sen tarkoituksen toteutumisen, vaarantaisi tiedon saantia tutkintaa varten taikka loukkaisi onnettomuuden, vaaratilanteen tai poikkeuksellisen tapahtuman uhrien oikeuksia tai heidän muistoaan tai läheisiään; ([20.5.2011/528](#))

Julkisuuslaki 24 § salassa pidettäviä ovat:

- 22) asiakirjat, jotka sisältävät **tietoja pääsy- tai muusta kokeesta tai testistä, jos tiedon antaminen vaarantaisi kokeen tai testin tarkoituksen toteutumisen** tai testin käyttämisen vastaisuudessa;
- 29) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja **henkilölle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta tai sen tuloksesta**
- 30) **oppilaan koesuoritukset**
 - kokeiden arvosanat ovat julkisia
- 30) **sellaiset oppilaitoksen antamat todistukset ja muut asiakirjat, jotka sisältävät oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja,**

Julkisuuslaki 24 § salassa pidettäviä ovat

- 30) oppilashuoltoa koskevat asiakirjat
- 30) oppilaan opetuksesta vapauttamista koskevat asiakirjat

Julkisuuslaki 24 § salassapidettäviä ovat:

- 31) asiakirjat, jotka sisältävät tiedon **henkilön ilmoittamasta salaisesta puhelinnumerosta tai tiedon matkaviestimen sijaintipaikasta**, samoin kuin asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön kotikunnasta ja hänen siellä olevasta asuinpaikastaan tai tilapäisestä asuinpaikastaan samoin kuin puhelinnumerosta ja muista yhteystiedoista, **jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapitoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi**

Julkisuuslaki 24 § salassapidettäviä ovat:

- 32) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön
- poliittisesta vakaumuksesta
- tietoja henkilön yksityiselämän piirissä esittämistä mielipiteistä
- tietoja henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista,
- Tietoja perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista;

Perusopetuslain 40 §:

- ...opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, lain 37 §:ssä tarkoitetut henkilöt (rehtori, opettajat, koulunkäyntiavustajat ja muu henkilöstö), kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit ja opetusharjoittelua suorittavat **eivät saa sivullisille ilmaista**, mitä he ovat perusopetuslain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää **oppilaiden tai perusopetuslaissa tarkoitetun henkilöstön taikka näiden perheenjäsenten henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.**
- Säännösten tarkoittama **henkilöpiiri on laajempi kuin julkisuuslain**, eli se ulottuu myös eräisiin oppilaitoksen ulkopuolisiin.
- koululakien ja julkisuuslain säännökset ovat osin päällekkäisiä.

Julkisuuslaki Rangaistussäännökset salassa pitämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta

- Rangaistus 22 §:ssä säädetyn asiakirjan salassa pitämistä koskevan velvollisuuden sekä 23 §:ssä säädetyn vaitiolovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.
- Edellä 1 momentissa tarkoitettuna salassapitovelvollisuuden rikkomisena pidetään myös 27 §:ssä tarkoitetun sitoumuksen sekä 28 §:n 2 momentissa tarkoitetun määräyksen rikkomista.

Rangaistukset Rikoslaki

salassa pitämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta

Luku 40 5 § Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen

- Jos virkamies tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti
- 1) paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, joka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lain mukaan on salassa pidettävä tai jota ei lain mukaan saa ilmaista, taikka
- 2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa tai tietoa,
- hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi*. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.
- Jos virkamies huolimattomuudesta syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun tekoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi*.

Luku 38 1 § Salassapitorikos

- Joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti
- 1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimissaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka
- 2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi,
- on tuomittava, *jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, salassapitorikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi*.
- 2 § Salassapitorikkomus
- Jos salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen *vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava salassapitorikkomuksesta sakkoon*.
- Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syyllistynyt sellaiseen 1 §:ssä tarkoitettuun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi.

Mitä seuraa, jos ei anna salassapidettäviä tietoja, vaikka pitäisi?

- Annettava päätös ja muutoksenhakuohjeet hallinto-oikeuteen
 - määriteltävä, kenellä on asiakirjan antamista koskeva päätösvalta
 - käsiteltävä viipymättä ja tiedot on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa, ja monimutkaisissa osajulkisuustapauksissa tai harkintaa edellyttävissä tapauksissa kuukauden kuluessa.
- Ei rangaistusseuraamuksia

Perusopetuslaki ja salassapito

40 § 1 mom Henkilötietojen salassapito ja käsittely

- Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet,
- rehtori, opettaja, tuntiopettaja,
- koulunkäyntiavustaja ja
- opetuksen järjestäjän muu henkilöstö,
- kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit ja
- opetusharjoittelua suorittavat

eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä

- henkilökohtaisista oloista ja
- taloudellisesta asemasta.

40 § 2 mom Henkilötietojen salassapito ja käsittely 1/2

- Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, on **oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot**.
- Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan **yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella** voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta.

40 § 2 mom Henkilötietojen salassapito ja käsittely 2/2

- **Tiedon siirto on rajattu opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämiin tietoihin.**
- Perusopetuslaissa ei määritellä, mitkä ovat opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä tietoja.
- **tiedonhaltijan päätettävissä: arvioitava** onko tiedoilla merkitystä oppilaan opetuksen järjestämisessä.
 - **Esim. oppilaalla on sairaus, joka opettajan tulee ottaa huomioon opetustilanteissa.** Tällöin opettajan on välttämätöntä saada siitä tieto, jotta hän voi järjestää opetustilanteet siten, että oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuus ei vaarannu.

OPS 2014

”Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. **Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.**”

- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 2 mom.
- Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

41 § Tietojensaantioikeus

- Opetuksen järjestäjällä on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta **koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot** ja muut vastaavat tiedot.
- Opetuksen järjestäjän tulee **pyynnöstä toimittaa** valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät **koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot**. Kuntien ja kuntayhtymien taloustietojen toimittamisesta säädetään lisäksi kuntalain (410/2015) 121 a §:ssä.

41 § Tietojensaantioikeus 1/2

- Jos oppilaan opetus järjestetään muussa kuin oppilaan asuinkunnan koulussa, opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppilaasta oppivelvollisen valvontaa varten oppilaan asuinkunnalle.
- Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten **estämättä oikeus saada** maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi **välttämättömät tiedot**
 - varhaiskasvatuksen tai sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta,
 - varhaiskasvatuksen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta
 - terveydenhuollon ammattihenkilöltä

2/2 Terveysthuollon ja sosiaalitoimen oman lainsäädännön suhde perusopetuslain 41 § 2 mom.

- **Potilaslaki 13 §:**

- oikeus antaa potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja potilaan kirjalliseen ja nimenomaiseen suostumukseen perusteella tai
- jos tiedon antamisesta tai **oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty.**

- **Sosiaalihuollon asiakaslaki 16-17§:**

- Ensisijaista salassa pidettävien tietojen luovuttamisessa on **asiakkaan suostumus** tietojen antamiseen tai
- **17 §:n 1 momentin nojalla voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa asiakirjasta tietoja, jotka ovat välttämättömiä** asiakkaan hoidon, huollon **tai koulutuksen** tarpeen selvittämiseksi, järjestämiseksi tai toteuttamiseksi kun
 - tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi **tai**
 - Tieto on tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen tai oikeuksien turvaamiseksi eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä.
- Opetustoimessa kyseeseen voivat tulla lähinnä opetuksessa tarvittavien tukitoimien, erityisopetuksen tai muun vastaavan tarpeen selvittämiseksi tai niihin liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi tarvittavat tiedot.

41 a § Tiedonsiirto teknistä käyttöyhteyttä hyväksikäyttäen

- Tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Oppivelvollisuuslaki 23 § 1 mom. Tietojensaanti

Oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuussa olevalla koulutuksen järjestäjällä ja kunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada oppivelvollisuuslaissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot toiselta koulutuksen järjestäjältä tai kunnalta:

- oppivelvollisen hakeutumisesta,
- opiskelupaikan saamisesta ja opiskelupaikan vastaanottamisesta,
- opintojen aloittamisesta ja keskeyttämisestä (tarkoittaa opintojen väliaikaista keskeyttämistä tai opintojen päättymistä)
- oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä (tarkoittaa 7 §:ssä säädettyä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä koskevaa päätöstä)

HE 173/2020 "Keskeyttämisen osalta keskeyttämisen syihin voisi liittyä arkaluontoisia terveydentilaan liittyviä tietoja, joiden osalta tietojen luovuttamiseen tulisi suhtautua pidättyvästi. Ehdotetussa säännöksessä luovuttamisedellytys sidottaisiinkin välttämättömyyteen henkilötietojen ja salassa pidettävien tietojen käsittelyn vuoksi. Useimmissa tapauksissa riittäisikin tieto siitä, onko oppivelvollisuuden tai opintojen suorittaminen keskeytetty. **Ohjaus- ja valvontavastuussa oleva asuinkunta voisi kuitenkin tarvita tietoja esimerkiksi opintojen keskeytymisen syistä, jotta asuinkunta voisi ohjata oppivelvollista tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.**

Oppivelvollisuuslaki 23 § 2 mom. Tietojensaanti

- Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun **maksuttomaan koulutukseen liittyvien tehtäviensä toteuttamiseksi** välttämättömät tiedot opiskelijan oppivelvollisuudesta ja aiemmista opinnoista sekä niiden keskeyttämisestä toiselta koulutuksen järjestäjältä tai ohjaus- ja valvontavastuussa olevalta kunnalta.
- **Tarvitaan tieto:** onko opiskelija oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen eli oikeutettu maksuttomaan koulutukseen.
- **Tarvitaan tieto:** onko opiskelija jo aiemmin suorittanut toisen asteen tutkinnon, jolloin ei ole oikeutettu maksuttomaan koulutukseen.
- **Tarvitaan tietoja** aiemmista opinnoista ja niiden mahdollisesta keskeyttämisestä sekä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä jos opiskelija hakee maksuttomuuden pidentämistä
 - Oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 momentin mukaan maksuttomuutta pidennettäisiin niiden ajanjaksojen kestoja vastaavasti, jolloin oppivelvollisuuden suorittaminen on ollut perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen keskeytyneenä 7 §:ssä säädetyillä perusteilla tai väliaikaisesti keskeytyneenä asianomaista koulutusta koskevassa laissa säädetyillä perusteilla. Näissä tilanteissa välttämättömiä tietoja olisivat lähtökohtaisesti keskeyttämisen kesto ja syy, sillä tietyissä tilanteissa maksuttomuutta voitaisiin pidentää vain yhden vuoden ajan.

Oppivelvollisuuslaki 23 § 3 mom.

Tietojensaanti 1/2

- Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä estämättä viipymättä toimittaa uudelle koulutuksen järjestäjälle oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot.
- **Vastaava säännös on nykyisin perusopetuslain 40 §:n 4 momentissa.**
- Koskee kaikkea oppivelvollisuuskoulutusta, joten jatkossa säännöksessä tarkoitetut tiedot tulisi toimittaa myös toisen asteen koulutuksen järjestäjältä toiselle, esimerkiksi opiskelijan siirtyessä nivelvaiheen koulutuksesta tutkintotavoitteiseen koulutukseen tai tutkintotavoitteisessa koulutuksessa järjestäjältä toiselle.

Oppivelvollisuuslaki 23 § 3 mom.

Tietojensaanti 2/2

- Perusopetuslain 40 §:n 4 momentin säännös ehdotetaan kumottavaksi ja jatkossa tietojen toimitusvelvollisuudesta säädettäisiin myös perusopetuksen osalta oppivelvollisuuslaissa. Pykälän sanamuodossa puhutaan koulutuksen järjestäjästä, mutta sitä sovellettaisiin myös opetuksen järjestäjään ja oppilaitoksen ylläpitäjään.
- HE 173/2020: Säännöksessä tarkoitetut tiedot liittyisivät useimmiten opiskelijan erityisen tuen tarpeeseen. Käytännössä aiemman koulutuksen järjestäjän tulisi tällöin toimittaa uudelle koulutuksen järjestäjälle ne asiakirjat, jotka ovat opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä.
- ...aloite välttämättömien tietojen luovuttamiseen voisi tulla uudelta koulutuksen järjestäjältä, mutta tietoja luovuttavan järjestäjän tulisi tällöinkin arvioida, mitkä tiedot se katsoo välttämättömiksi koulutuksen järjestämisen kannalta.
- Perusopetuslain vastaavaa säännöstä koskeneen hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 109/2009 vp, s. 28) on todettu, että jos oppilaan **tarvitseman välittömän tuen tarve on päättynyt siinä koulussa, josta oppilas lähtee, tietoja ei voitaisi pitää opetuksen järjestämisen kannalta välttämättöminä eikä niitä tulisi sen vuoksi siirtää. Tiedot voitaisiin kuitenkin antaa, jos uusi opetuksen järjestäjä myöhemmin pyytää tietoja yksilöidyllä pyynnöllä opetuksen järjestämiseen liittyvän ongelman vuoksi.**

Kolmiportainen tuki ja salassapito

OPS

- Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.
- Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa HOJKS ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.
- HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

Kolmiportainen tuki: OPH linjauksia

- edellyttää monipuolista yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa
- Tehostetun ja erityisen tuen osalta tehtävä yhteistyö liittyen pedagogisiin asiakirjoihin oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa **ei edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta**
- **Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö ei kuulu yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.**
 - Mutta oppilaalle voi olla tarpeen tehdä psykologinen tutkimus tai kuraattorin laatima sosiaalinen selvitys, tämä yksilökohtainen oppilashuolto perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumusta.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki-ja-oppilashuolto>

Kolmiportainen tuki: OPH linjauksia

- Oppimisen ja koulunkäynnin tuen asiakirjoihin voidaan sisällyttää maininta, että oppilas on ohjattu hakeutumaan oppilashuollon palvelujen piiriin. Asiakirjoihin ei voi kirjata ohjaamisen syitä eikä palveluihin liittyviä toimenpiteitä.
- Oppilashuoltokertomukseen voidaan kirjata tieto, että oppilas saa oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tai tieto, että tuen antamista selvitetään.

Kolmiportainen tuki: OPH linjauksia

Opetuksen järjestäjän on

- annettava opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot oppilaan kanssa työskenteleville, jotta oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen toteutuisi.
 - Jos oppilaalla on esimerkiksi lukemisen pulmia, on kaikkien niiden opettajien, joiden oppiaineissa tarvitaan vähänkin lukemista, saatava tieto oppilaan vaikeudesta.
- Lisäksi he tarvitsevat omaa työtään varten tietoa siitä, kuinka oppilaan yksilölliset tarpeet tulee ottaa huomioon ja kuinka oppilasta tulee tukea.

Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen luovuttaminen ei edellytä huoltajan suostumusta. Huoltajalta tulee kuitenkin pyytää yksilöity lupa tietojen siirtoon silloin, kun halutaan luovuttaa muutakin kuin välttämätöntä tietoa.

- <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki-ja-oppilashuolto>

Kolmiportainen tuki: OPH linjauksia

- Opettaja saa keskustella oppilaan asiasta muiden opettajien tai niiden asiantuntijoiden kanssa, **joiden työtehtäviin oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen suunnittelu tai antaminen liittyy.**
- **Keskustelu rajautuu tietoihin, jotka ovat tarpeellisia opetuksen tai oppimisen ja koulunkäynnin tuen suunnittelussa ja käytännön toteuttamisessa.** Keskustelun tarkoituksena on varmistaa, että oppilas saa oikea-aikaista ja riittävää tukea.
- Opettaja voi työnsä tueksi tarvita esimerkiksi erityisopettajan tai koulupsykologin antamaa konsultaatiota.
- Oppimisen ja koulunkäynnin **tuen yhteydessä konsultaatiota voidaan tarvittaessa tehdä myös siten, että oppilaan nimi tulee ilmi, vaikka konsultaatiossa käsiteltäisiin salassa pidettäviä asioita.** Tällöin konsultaatioon osallistuvat harkitsevat, mitkä tiedot ovat oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämiä välttämättömiä tietoja.
- Laki ei edellytä edellä kuvatun keskustelun kirjaamista asiakirjoihin, mutta joskus henkilökohtaisten muistiinpanojen laatiminen on tarpeen.
- **Jos jokin myöhempi toimenpide tai päätös pohjautuu asiantuntijan näkemykseen, tulee se kuitenkin kirjata.**
- Muistiinpanoja ei arkistoida, vaan ne hävitetään kun niitä ei enää tarvita. Jos kyse on konsultaatiosta, kirjaa esimerkiksi psykologi opettajalle antamansa konsultaation tarvittaessa omaan potilasrekisteriinsä.

Salassapidettäviä ovat

- Pedagoginen arvio ja pedagoginen selvitys sekä niihin liittyvät muistioid ja muut selvitykset ja arviot
- Tieto siitä, että oppilaalle annetaan erityistä tukea
- Tieto siitä, että oppilas on erityiskoulun oppilas.
- HOJKS sisältää monia salassapidettäviä tietoja
- Koska oppimäärää ei voida yksilöllistää ilman erityisen tuen päätöstä, kertoo *-merkintä oppilaan saamasta erityisestä tuesta, minkä vuoksi *-merkintää on pidettävä salassa pidettävänä tietona.

HUOM JULKISIA OVAT

- Oppilaitoksessa käytetyt ojentamiskeinot ja kurinpitovälineet

Perusopetus ja muita salassapitoon liittyviä huomioita

Opiskeluhuollon salassapito pääsäännöt

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki salassapito

- **Opiskeluhoultorekistereihin tallennetut tiedot**, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat **salassa pidettäviä** siten kuin julkisuuslain 24 §:ssä säädetään. (22 §)
- Salassapitovelvolliset **eivät saa antaa sivullisille** yksilökohtaisen opiskeluhoollon asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja. (22 §)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki salassapito

- **22 § Salassapitovelvollisia ovat** oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhuoltopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhuollon toteutukseen osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutukseen osallistuvat henkilöt sekä koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet.
- **Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen sivulliselle edellyttää ao. henkilön** tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa, **kirjallista, yksilöityä suostumusta**, taikka tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa **lain säännöstä**.
- **Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu ao. opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon** tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

Tiedon liikkuminen OH sisällä

- 23 § Salassapitovelvollisuudesta voidaan poiketa siten kuin julkisuuslain 7 luvussa säädetään, ellei tässä laissa tai muussa laissa toisin säädetä.
- Opiskelijan **yksilökohtaisen opiskeluhuollon** järjestämiseen ja toteuttamiseen **osallistuvilla** on salassapitovelvollisuuden estämättä **oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen ja opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle** sellaiset tiedot, jotka on välttämättömiä **yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi**.
- Voidaan keskustella
 - olisiko jollekin opiskelijalle tarvetta tarjota yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea; joko yksittäistä opiskeluhuollon palvelua tai monialaisen asiantuntijaryhmän tukea.
 - kuka ottaa vastuun asian eteenpäin viemisestä opiskelijan/huoltajan kanssa.
 - **Säännöksessä rajataan mahdollisuus vaihtaa salassa pidettäviä tietoja kuitenkin vain opiskeluhuollon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömiin tietoihin.**
 - Tässä tarkoituksessa säännös antaa jossain määrin **laajemman oikeuden** paljastaa salassa pidettäviä tietoja kuin perusopetuslaki, jonka 40 § oikeuttaa edelleen opiskeluhuollon eri tehtävissä toimivat keskustelemaan **vain sellaisista salassa pidettävistä seikoista, jotka ovat välttämättömiä opetuksen järjestämiseksi.**

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki salassapito

- 18 § **Alaikäinen** ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä **asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn** sekä **antamasta itseään koskevia** salassa pidettäviä **opiskeluhuollon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista.**
- **Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.**
- Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhuollon palveluja.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

Oikeus luovuttaa tietoja toisille koulutuksen järjestäjille

- Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, **aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan** taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa **suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskelijahuollon asiakasrekisteristä** sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta. (23 §)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Koulun velvollisuus antaa sosiaalihuollon viranomaiselle salassapidettäviä tietoja

20 §

- Valtion ja **kunnan viranomainen** sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, ..., **koulutuksen järjestäjä**, sosiaalipalvelun tuottaja, terveyden- ja harjoittava yhteisö tai toimintayksikkö sekä terveydenhuollon ammattihenkilö **ovat velvollisia antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle sen pyynnöstä maksutta ja salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset**, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi **ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten.**

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista **Koulun velvollisuus antaa sosiaalihuollon viranomaiselle salassapidettäviä tietoja 20 §**

- Välttämättömyyden arvioi sosiaalihuollon viranomainen
- Pyynnön saaneella ei ole oikeutta harkita tietojen välttämättömyyttä.
- Lain mukaan tieto on annettava, rangaistuksen uhalla.
- **Pyydetyt tiedot** on annettava siinä laajuudessa kuin sosiaalihuollon viranomainen on tietopyynnössään esittänyt
- Noudata annettua määräaikaa tai jos määräaikaa ei ole annettu, toimi viiveettä
- **Rangaistussäännös: 29 §: joka rikkoo** sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:ssä tarkoitettua **tiedonantovelvollisuutta**, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden rikkomisesta **sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.**

Lastensuojelulaki tiedonsaantioikeus

41 §

- Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on oikeus saada sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:n 1 momentissa mainituilta tahoilta lausunnot, jos niitä tarvitaan huostaanoton valmistelussa, huostaanotosta päätettäessä tai sijaishuoltoa järjestettäessä.
- Koulun tai päiväkodin henkilökunta ei voi kieltäytyä antamasta lausuntoa.

Lausuntoa pyydettäessä ja tehtäessä

Lausuntopyynnöstä pitäisi käydä ilmi:

- Lain säännös, johon pyyntö perustuu
- Kenen toivotaan antavan lausunnon
- Täsmällisesti asiat, joihin lausunnon antajan näkemys halutaan
- Määräaika, mihin mennessä lausunto tarvitaan.
- Tieto keneltä voi pyytää lisätietoja.
- Tieto, että lausunto toimitetaan huoltajille tiedoksi.

Tehtäessä lausuntoa

- Kerro lausunnonannon peruste: tietopyynnön syy (esim. huostaanoton valmistelu)
- Oppilaan henkilötiedot
- Kauanko olet ollut ja missä roolissa oppilaan kanssa tekemisissä
- Kerro vain pyydetyt tiedot ja niihin liittyvät asiakirjat, faktat
 - Jos ei ole yksilöity mitä tietoja tarvitaan, pyydä täsmentämään tietopyyntöä tältä osin
 - Vältä mielipiteitä. Kerro vain tapahtuneita tosiasioita
- Kerro ketkä ovat olleet mukana lausunnon valmistelussa
- Lausunto annetaan huoltajille tiedoksi sosiaalitoimesta/lastensuojelusta, joten on hyvä, että koulu jo ennalta kertoo antaneensa lausunnon.

Lastensuojelussakin voidaan tehdä yhteistyötä koulun kanssa

31 § Asiakkaan asiassa pidettävä neuvottelu

- Lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi **tulee järjestää neuvotteluja, joihin voivat lastensuojelun työntekijän arvion perusteella tarvittaessa osallistua** lapsi, vanhemmat ja huoltajat, muut lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavat tai lapsen huolenpitoon keskeisesti osallistuvat henkilöt, muut lapselle tai perheelle läheiset henkilöt sekä **viranomais- ja muut yhteistyötahot**.
- Neuvottelussa saa antaa tietoja lapsen tuen tarpeen selvittämiseksi ja lapsen tarvitseman huolenpidon järjestämiseksi välttämättömiä tietoja asiakaslain 16 ja 17 §:ssä sekä julkisuuslain mukaisesti.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista Lastensuojelu voi kertoa koululle, jos henkilöltä suostumus tietojen antamiseen

16 §

- Salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa tietoja asiakkaan nimenomaisella **suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään**. Milloin asiakkaalla ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, tietoja saa antaa hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Tietoja ei kuitenkaan saa antaa alaikäisen asiakkaan laillisen edustajan suostumuksella, jos edustajalla itsellään ei ole oikeutta tiedon saantiin 11 §:n 3 momentissa tarkoitetusta syystä.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista Salassa pidettävien tietojen antaminen koululle ilman asiakkaan suostumusta, jos tarpeen koulutuksen turvaamiseksi ja antamisedellytys täytyy

17 §

- Jos 16 §:ssä tarkoitettua **suostumusta ei voida** saada taikka jos asiakas tai hänen läillinen edustajansa **nimenomaisesti kieltää tiedon luovuttamisen**, sosiaalihuollon järjestäjä tai toteuttaja saa antaa asiakirjasta salassapitovelvollisuuden estämättä tietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan **hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi, hoidon, huollon tai koulutuksen järjestämiseksi tai toteuttamiseksi** taikka toimeentulon edellytysten turvaamiseksi. Tietoja saa kuitenkin antaa vain, jos:
 - 1) se, jota asiakirja koskee, on hoidon tai huollon ilmeisessä tarpeessa terveytensä, **kehityksensä** tai turvallisuutensa **vaarantumisen vuoksi** eikä hoidon tai huollon tarvetta muutoin voida selvittää taikka hoidon tai huollon toimenpiteitä toteuttaa;
 - 2) tieto on **tarpeen lapsen edun vuoksi**; tai
 - 3) tieto on **tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi** eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä.

intressipunnintaa: arvioidaan onko tietojen antamista puoltavat seikat asiakkaan suojaamiseksi painavammat kuin salassapitoa puoltava seikat

mm. **Lastensuojelun käytävä keskustelua koulun kanssa siitä kuinka lapsen koulunkäynti turvataan** -> mitä tietoja luovutetaan -> tiedon antoa ohjaa välttämättömyyskriteeri

Koulusta voidaan aina pyytää konsultaatiota nimettömästä tapauksesta

- Sote/lastensuojelu ja poliisi: voi pyytää konsultaatiota ilmoittamatta kyseessä olevan oppilaan/opiskelijan nimeä
- Jos lapsen huoltajalle ei tutkinnallisista syistä voi heti kertoa rikosepäilystä tai ilmoituksen tekemisestä, lastensuojelu yhteistyössä poliisin kanssa selvitettävä, miten lapsen turvallisuudesta huolehditaan
 - Lastensuojelulla on velvollisuus kertoa lapselle ja huoltajalle, jos lastensuojeluilmoituksen johdosta ryhdytään johonkin lastensuojelun toimiin

Sosiaalihuoltolaki

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

- 35 § Jos terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, sosiaalikuraattori taikka sosiaalitoimen, **opetustoimen**, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, **pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin**, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva on **tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin.**
- Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen **kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan**, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai **lapsen etu sitä välttämättä vaatii**, 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta **salassapitosäännösten estämättä viipymättä.**
- Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä ilmoituksen häntä koskevien salassapitosäännösten estämättä.
- Lastensuojeluilmoituksen ja ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulain 25 ja 25 c §:ssä. Jos ilmoitusvelvollinen henkilö on ottanut viipymättä yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen siten kuin 1–3 momentissa säädetään ja ilmoittanut yhteydenoton syyt, **ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä lastensuojeluilmoitusta.**
- Iäkkään henkilön palvelutarpeesta ilmoittamisessa on lisäksi noudatettava, mitä vanhuspalvelulain 25 §:ssä säädetään.

Sosiaalihuoltolaki

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

- 41 § Monialainen yhteistyö
- **Palvelutarpeen arvioimiseksi, päätösten tekemiseksi ja sosiaalihuollon toteuttamiseksi** toimenpiteestä vastaavan sosiaalihuollon viranomaisen on huolehdittava siitä, että käytettävissä on henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden **riittävästi asiantuntemusta ja osaamista**. Jos henkilön tarpeiden arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, **on näiden tahojen osallistuttava toimenpiteestä vastaavan työntekijän pyynnöstä henkilön palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen**.
- Sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.
- Tietojen antamisesta ilman asiakkaan suostumusta ja asiakastietojen kirjaamisesta monialaisessa yhteistyössä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa sekä sosiaalihuollon viranomaisen oikeudesta saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta säädetään **sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa**.

Ilmoitus velvollisuus poliisille

Tehtävässään saanut tiedon, että lapseen on kohdistunut seksuaalirikos tai henkeä tai terveyttä uhannut rikos, josta enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Oikeus ilmoittaa poliisille

Tehtävässään saanut tiedon, että joku vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

- Rikosepäily ilmoitus tehdään **suoraan** poliisille
- Lisäksi lastensuojeluilmoitus tulee edelleen tehdä

Henkilöstönäkökulmia

Ennakkokysymys

Puheeksioton lakiasiakiemurat? Ohjaaja, joka itse vaihtelee haluamallaan tavalla lukkariaan. Puhuu/huutaa rumasti lapsille, ei ole oikein yleisopetuksessa olevien ”erityislusten” kanssa toimivaa käytöstä. Huoltajilta tulee palautetta. Asia on läpikäytävä. Kuinka tässä kohtaa puheeksiotto etenee? Entä jos vastaavaa epäasiallinen tapahtuu kenen tahansa koulun aikuisen toimesta? Miten rehtori voi tässä toimia?

Turvallinen työympäristö

- <https://www.oaj.fi/tyoelamaopas/turvallinen-tyoymparisto/>

Turvallisuus pitää huomioida ja suunnitteluvaiheessa

OAJ on koonnut 20 kohdan listan asioista, jotka pitää huomioida, kun päiväkodin, koulun tai oppilaitoksen rakentamista tai remonttia suunnitellaan. [Lataa kriteerit pdf-julkaisuna](#) tai lue lisää alta.

Hyvän päiväkodin, koulun ja oppilaitosrakennuksen kriteerit

Laadukas perehdytys on työhyvinvoinnin ja -turvallisuuden perusta

Perehdytyksen tavoitteena on varmistaa koko henkilökunnan riittävä osaaminen, perehdyttää terveellisiin ja turvallisiin työskentelemissä työympäristöihin sekä tutustuttaa työpaikalla toimiviin ihmisiin ja heidän tehtäviinsä työyhteisössä.

PEREHDYTYS

Sisäilma voi sairastuttaa ja väkivalta uhkaa turvallista työympäristöä

Tunnetko sisäilmaoireet ja tiedätkö, kuinka toimia, jos epäilet sisäilmaongelmia työpaikallasi?

Väkivalta ja sen uhka vaarantavat työympäristön turvallisuuden. Koulutus- ja opetusalaalla on keskimääräistä suurempi väkivallan uhka, joten tilanteiden ennaltaehkäisy on erityisen tärkeää.

Opettaja voi myös joutua työnsä vuoksi kiusatuksi sosiaalisessa mediassa tai saada epäasiallisia viestejä huoltajilta tai oppilailta.

SISÄILMA

VÄKIVALTA

TUNNISTA KIUSAAMINEN

Hyvä ääniergonomia tukee työturvallisuutta

Päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten ääniolosuhteet vaikuttavat sekä henkilöstön että lasten ja nuorten hyvinvointiin. Tutustu, miten ääniergonomiaan voi vaikuttaa.

ÄÄNIERGONOMIA

Kyselylomakkeesta apua kuormituksen kartoittamiseen

- Työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajia tunnistamaan ja selvittämään työpaikan ja eri tehtävien kuormitustekijät, sekä arvioimaan niiden terveydellistä merkitystä. Silti työn psyykkiset ja sosiaaliset kuormitustekijät jäävät usein työpaikoilla tunnistamatta.
- Tunnistamisessa voi käyttää apuna esimerkiksi työsuojeluviranomaisen kyselyä, jonka kehittämisessä myös OAJ on ollut mukana. Kysely auttaa tunnistamaan niitä työpaikan kuormitustekijöitä, joiden on tieteellisten tutkimusten perusteella osoitettu olevan yhteydessä työntekijöiden terveyteen. Kuormitustekijät voivat liittyä työn sisältöön, työn järjestelyihin tai työyhteisön sosiaaliseen toimivuuteen.
- Kyselyssä on 23 erilaista työn kuormittavuuteen liittyvää kysymystä, joihin työntekijät vastaavat valitsemalla numeron yhdestä viiteen.
- Tutustu ja lataa kyselylomake työsuojeluhallinnon verkkosivuilta
- Kuormitusvaaka on helppokäyttöinen ja maksuton sovellus. Se auttaa hahmottamaan yksilön kuormituksen ja voimavarojen välistä tasapainoa työssä ja kohdentamaan toimenpiteitä oikeisiin asioihin.
- Lue lisää Kuormitusvaa'asta täältä

KIITOS